

NINO HARATISCHWILI

BLUDIČKY

LAND DER ERSTEN DINGE

Preklad Martina Vannayová

Réžia Brit Bartkowiak

Dramaturgia Peter Pavlac, Miriam Kičiňová,
Ulrich Beck

Scéna Nikolaus Frinke

Kostýmy Karin Rosemann

Hudba Thies Mynther

Projektové manažérky Radana Lukáčiková Hromníková,
Christa Müller

Premiéry

14. novembra 2014, Box, Deutsches Theater, Berlín

27. novembra 2014, Štúdio činohry, nová budova SND, Pribinova 17, Bratislava

OSOBY A OBSADENIE

Natália Emília Vášáryová

Lara Gabriele Heinz*

Dávid (Starý muž) Dušan Jamrich

Mika (Malý chlapec) Eric Wehlan**

* DT, Berlín

** poslucháč Univerzity umení v Berlíne
(Universität der Künste Berlin)

Asistentky réžie Radana Lukáčiková Hromníková,
Jana Lösch

Inšpicientka Ingrid Greššová

Text sleduje Joanna Lipniewicz, Miriam Kičiňová,
Radana Lukáčiková Hromníková

Titulky Miriam Kičiňová,
Radana Lukáčiková Hromníková

Technické vedenie Viliam Švarda

Stavby Michal Novák

Svetlá Juraj Jakabčín

Zvuk Andrej Novák

Dámska garderóba Stazka Kunochovej

Pánska garderóba Dana Bučíková

Masky Monika Olanová

Ďakujeme tlmočnici, germanistke Kláre Prešnajderovej, za nadštandardne kvalitné, odborné, umelecké a citlivé tlmočenie počas skúšobného procesu.

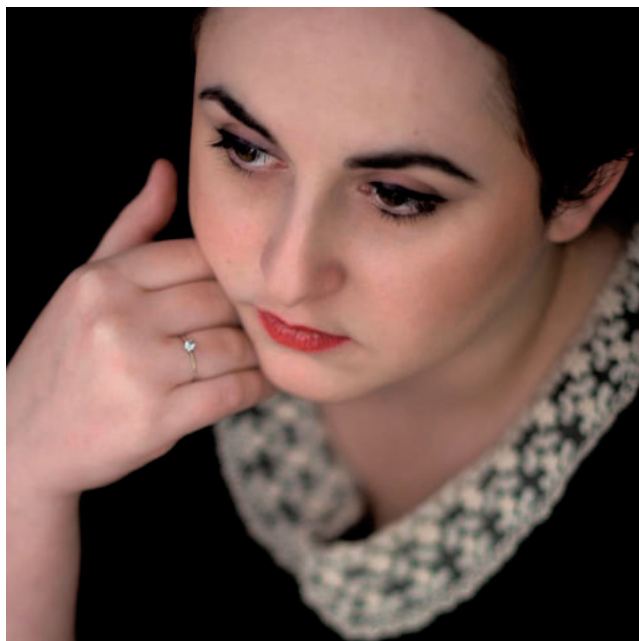
Ďakujeme historikovi Ľubomírovi Morbacherovi za odbornú konzultáciu počas prípravy inscenácie.

Výpravu realizovali Umelecko-dekoračné dielne SND
pod vedením Mgr. Petra Jankú, PhD.

*Dušan Jamrich, Emília Vášáryová,
Gabriele Heinz, Eric Wehlan*

NINO HARATISCHWILI (1983)

Režisérka, dramatička a prozaička sa narodila v Tbilisi v Gruzínsku. Tam navštevovala dvojjazyčné nemecké bilingválne gymnázium, od mlada písala dvojjazyčne. Už na škole založila divadelnú skupinu, pre ktorú napísala štyri hry. Od dvanástich rokov žije v Nemecku, píše a tvorí stále dvojjazyčne. Je oceňovanou autorkou románov i divadelných hier. Ako režisérka a autorka sa predstavila aj v rodnom Gruzínsku. V rokoch 2000 – 2003 absolvovala štúdium filmovej réžie na Štátnej škole filmu a divadla v Tbilisi, následne v rokoch 2003 až 2007 divadelnú réžiu na Divadelnej a hudobnej akadémii v Hamburgu, ktorú ukončila inscenovaním vlastného divadelného textu. Jej divadelné hry *Moje a tvoje srdce*, *Medea*, *Liv Stein* získali autorskú cenu na Heidelberg Stückmarkt v roku 2008. Hru *Jeseň poddaných* uviedli v roku 2014 v divadle Lichthof v Hamburgu. Jej debutový román *Juja* vyhral v roku 2011 Cenu debutanta Buddenbrook-Haus v Lübecku. Román *Moje krehkejšie dvojča* sa dostal na Hotlist German independent publishers ako najlepšia kniha v roku 2011. Ako rezidenčná autorka pôsobila v roku 2012 v Britskom centre Prekladovej literatúry. V roku 2012 získala aj štipendium Roberta Boscha na výskum v Rusku a Gruzínsku, potrebný pri tvorbe ďalšieho románu *Ôsmy život (pre Brilku)*. Ten sa stal od vydania v Nemecku veľmi oceňovaný kritikou a získal aj nomináciu na literárnu cenu. Pôsobí ako umelkyňa v slobodnom povolani a žije v Hamburgu.

LEN SA NIKDY NEUZATVÁRAŤ DO SEBA! Rozhovor s autorkou Nino Haratischwilliovou

Hru LAND DER ERSTEN DINGE/BLUDIČKY si napísala na objednávku divadla Deutsches Theater v Berlíne a Slovenského národného divadla v Bratislave v rámci veľkého projektu THE ART OF AGEING, podporovaného Európskou úniou, na ktorom sa zúčastňuje osem divadiel. Bolo pre teba zadanie tejto témy inšpirujúce či obmedzujúce?

Zo začiatku som mala z tej témy trochu obavy, pretože ak ju vnímate príliš obmedzene, môže rýchlo nabrať takú negatívnu príchuť. V dnešnej spoločnosti je to však nesmierne dôležitá téma, a preto ma veľmi lákalo sa ňou zaoberať. Najmä keď v oboch krajinách, pre ktoré som túto hru písala, má iný význam. Otázka budúcnosti a starnutia sa týka aj nás, mladších ročníkov.

Čo bolo pre teba pri tomto projekte najťažšie?

To, čo bolo najťažšie, bolo pre mňa zároveň tou najväčšou výzvou. Keď ako autor dostanete nejakú úlohu, máte spravidla ako kontaktnú osobu nejakého dramaturga, možno aj režiséra a intendanta, ktorí spoločne s autorom pracujú na jednotlivých myšlienkach a ich formulácii. V prípade hry LAND DER ERSTEN DINGE/BLUDIČKY boli mojimi partnermi dve divadlá, štyria dramaturgovia a absolútne rozdielne spôsoby vzájomnej komunikácie na úplne rozdielnom historickom pozadí. Aj z dôvodu vzdialenosti (ja žijem v Hamburgu) a jazykových bariér sme boli nútení nájsť si jednu komunikačnú rovinu, čo bolo v konečnom efekte veľmi produktívne a pre mňa aj veľmi poučné. Na druhej strane ma to však v procese vývoja tejto hry stálo ne jeden sivý vlas, čím sa opäť dostávame k téme „The Art of Ageing (Umenie starnúť)“. (so smiechom)

V centre tvojej hry sú dve staršie dámy, jedna zo západného Nemecka, ktorá je po chorobe pripútaná na lôžko, a druhá zo Slovenska, ktorá ju opatruje. Obe, odkázané jedna na druhú, sa nevyhnutne musia vyrovnáť samy so sebou i navzájom jedna s druhou. Bezvýhodisková situácia?

Obom ženám sa tá situácia spočiatku iste zdá ako bezperspektívna a bezvýhodisková. Nevyhnutne sa však spoznávajú a v priebehu hry sa učia ceníť si svoje životné príbehy, svoje mrzutosti, svoj humor, svoje problémy. Veľkou výhodou je, že sme mohli obsadiť dvoch hercov z Bratislavy, ktorí hovoria po slovensky i po nemecky. Toto mi už veľmi skoro umožnilo napísať hru, v ktorej som mohla využiť aj tieto jazykové schopnosti.

Obe ženy majú úplne rozdielne životné príbehy, oba intenzívne poznačené politickými udalosťami. Ktorý z týchto životných príbehov sa ti písal ľahšie? Príbeh z Východu alebo zo Západu?

To sa nedá tak presne povedať. Žijem medzi oboma týmito svetmi, pochádzam z Východu a žijem na Západe, čo však považujem za úžasný dar, a nie prekážku, aj keď to so sebou prináša tiež viacero problémov. Treba však mať vždy na pamäti, že „Východ“ ako taký, rovnako ako „Západ“, vôbec neexistuje. Každá krajina má inú históriu, kultúru, inú mentalitu.

V oboch životných príbehoch sú rozhodnutia, ktoré sú mi blízke, ale zase aj také, ktoré sú mi cudzie. To je však to, čo sa mi na písaní páči: človek má možnosť prežiť – popri svojom osobnom živote – aj mnoho ďalších životov, vcítiť sa a zažiť aj inú dobu a iné životné príbehy. Najdôležitejšie však pritom je nehodnotiť, nevyslovovať súdy. Treba si veci pripustiť k telu, aj keď nám nie sú sympatické, až tak máme možnosť vytvoriť postavy „z mäsa a kostí“. Pre mňa je vždy dôležité, aby postavy na javisku boli ako ľudia a nie len umelecké produkty.

V čom pre teba spočíva umenie starnúť?

Podľa mňa k tomu patrí schopnosť neuzatvárať sa do seba, nežiť len v minulosti, ale so zvedavosťou sa podieľať na živote. Nie je to však len úlohou toho starnúceho jedinca, ale aj spoločnosti, ktorá v dobe kultu povrchnosti a posadnutosti mladosťou túto tému „život v starobe“ tabuizuje. Toto treba zmeniť.

Ulrich Beck

Emília Vášáryová, Gabriele Heinz

ART OF AGEING

Art of Ageing (Umenie starnúť) je umelecký projekt Európskej divadelnej konvencie a ôsmich divadiel z východnej a zo západnej Európy. Podporuje ho aj program Európskej únie Kultúra.

Cieľom je priniesť medzinárodnému publiku najpálčivejšie problémy našej starnúcej spoločnosti skrz inovatívne umelecké produkcie. Projekt zlučuje jednak umelcov a ich aktívny umelecký výskum, je to však aj multidisciplinárne politické, historické a sociologické stretnutie medzi západnou a východnou Európou. Stretnutie medzi umelcami, vedcami a divákmi, ktoré berie do úvahy demografické zmeny v spoločnosti.

Spojenie ôsmich divadiel a vznik piatich inscenácií prinesie umelecký pohľad na problematiku starnutia. Tímy sú zmiešané, spôsob práce každého tímu sa odlišoval a odrážal tematický záujem danej krajiny.

Inscenácie v projekte:

Peca Stefan/*Hodiny tikajú*

Mestské divadlo, Karlsruhe, Nemecko & Národné divadlo, Timisoara, Rumunsko

Werkgruppe 2/*Jahodové siroty*

Mestské divadlo Braunschweig, Nemecko & Národné divadlo „Marin Sorescu“ Krajova, Rumunsko

Nino Haratischwili/*Land der ersten Dinge/Bludičky*

Deutsches Theater, Berlín, Nemecko/Slovenské národné divadlo, Bratislava, Slovensko

Ivor Martinić/*Bojím sa, že sa teraz poznáme*

Divadlo und Orchester Heidelberg, Nemecko & Mestské divadlo Gavella, Záhreb, Chorvátsko

www.artofageing.eu

Gabriele Heinz, Dušan Jamrich, Emília Vášáryová

Gabriele Heinz, Emília Vášáryová

A photograph of a room with blue curtains and a bed with a blue blanket. The scene is dimly lit, with the blue tones of the curtains and blanket being the most prominent colors. The text is overlaid on the right side of the image.

Lara Prestaňte sa tu tak pokorne plaziť. Myslíte, že nevidím, ako minimálne trikrát za noc špehujete v mojej izbe, či ešte poslušne dýcham? Nechcem len dýchať. Chcem žiť. Chcem vstať, do pekla! Nechcem, aby mi doktor hovoril: Váš stav je stabilizovaný. Chcem, aby mi povedal: Lara, zdvihni ten svoj zosušený zadok. Sadni do auta a vyštartuj. A keď to nevie, tak by mal mať aspoň dostatok odvahy mi povedať: Všetko je preč, zmier sa s tým, ožer sa do bezvedomia.

Natália Viete, kedy som prvýkrát pochopila, že je všetko preč? Keď môj syn raz doniesol domov hru „monopoly“. Hlúpa hra, ktorá mi otvorila oči. Nie demonštrácie a štrajky, ale táto hra mi otvorila oči a ja som jasne pochopila, že som vonku, že sme vonku, že už nikdy nebudeme môcť hrať.

Eric Wehlan, Gabriele Heinz

NÁRODNÝ PROGRAM AKTÍVNEHO STARNUTIA ROKY 2014 – 2020

Preambula

„Spoločným východiskovým menovateľom kľúčových medzinárodných i národných dokumentov je konštatovanie faktu populačného starnutia, ktoré je dôsledkom aktuálneho demografického vývoja prakticky vo všetkých krajinách. Rozdiel medzi dokumentmi však spočíva často v tom, akým spôsobom tento fakt kontextualizujú a ako interpretujú jeho dôsledky do budúcnosti. Dokumenty zamerané na aktívne starnutie nevy vymedzujú populačné starnutie do budúcnosti primárne ako hrozbu, ale ako šancu jednotlivých spoločností pre dosahovanie vyššej úrovne ich rozvoja, súdržnosti a medzigeneračnej udržateľnosti. Podmienkou využívania tejto šance je pristupovanie k problematike podpory aktívneho starnutia ako k verejnému záujmu a formulovanie cielených podporných politík v tejto oblasti. Politiky aktívneho starnutia dnes formulujú prakticky všetky prestížne medzinárodné organizácie v snahe pozitívne ovplyvniť vývoj na národných úrovniach. V septembri 2012 zverejnil Regionálny úrad Svetovej zdravotníckej organizácie pre Európu Stratégiu a akčný plán pre zdravé starnutie v Európe na roky 2012 – 2020, Rada Európy v súčasnosti pripravuje návrh Odporúčaní na podporu ľudských práv starších ľudí. V marci 2013 zverejnila UNECE expertná skupina pre aktívne starnutie výsledky projektu zameraného na vypracovanie Indexu aktívneho starnutia, pomocou ktorého sa bude v členských krajinách EÚ monitorovať progres v národných politikách zameraných na oblasť podpory aktívneho starnutia. Slovenská republika nemala doposiaľ spracovaný národný dokument, v ktorom by uznala problematiku aktívneho starnutia ako národnú politiku, aj keď mnohé už v súčasnosti uplatňované opatrenia a politiky korešpondovali s princípmi a so záujmami v tejto oblasti. Zásadný zlom nastáva v roku 2013, keď bol v júni 2013 ukončený národný projekt Stratégia aktívneho starnutia, ktorý je zameraný na podrobné rozpracovanie súvislostí demografického starnutia s trhom práce a dôchodkovým systémom vrátane zapracovania strategických cieľov v tejto oblasti a návrhu opatrení, ktorými by sa mali uvedené ciele naplňať. Predmetný projekt bol financovaný z operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia. Komplementárne k Stratégii aktívneho starnutia je spracovaný Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020, ktorým sa Slovensko hlási k problematike aktívneho starnutia ako k politickej prioritě v celej jej komplexnosti. Ide o nový a komprehenzívny programový dokument zameraný na podporu ľudských práv starších osôb cestou ich aktivizácie prostredníctvom verejných podporných politík. Nejde pritom len o politiky v oblasti zamestnanosti a zamestnateľnosti starších ľudí (na čo je primárne zameraná Stratégia aktívneho starnutia), ale aj o politiky v oblasti podpory ich celoživotného vzdelávania, občianskych a sociálnych aktivít mimo formálneho trhu práce, podpory ich nezávislosti, dôstojnosti, ekonomickej a sociálnej bezpečnosti vrátane ochrany pred zlým zaobchádzaním vo všetkých spoločenských sférach a vzťahoch. Komprehenzívnosť dokumentu je daná cieľovou skupinou politiky aktívneho starnutia, ktorou sú osoby 50-ročné a staršie. Zachytáva teda pomerne široký časový úsek ľudského života, a tým aj rôznorodosť pozícií a vzťahov, v ktorých 50-roční

a starší ľudia aktívne fungujú. Keďže ide o dokument zasahujúci roky 2014 – 2020, má ambíciu ovplyvňovať verejné politiky počas viacerých volebných období. Tým priznáva problematike podpory aktívneho starnutia pozíciu verejného záujmu a trvalej politickej priority, ktorá ponúka šancu na kvalitnejší a udržateľný rozvoj pre všetkých ako základnú víziu slovenskej spoločnosti. Poslaním dokumentu je vytvoriť podmienky na podporu naplňania tejto vízie.

Demografický vývoj

Populačné starnutie predstavuje pre Slovensko jednu z najväčších výziev 21. storočia, ktorá nezvratne zasiahne všetky sféry fungovania spoločnosti. Aj napriek tomu, že v súčasnosti nie sú ešte prejavy starnutia slovenskej populácie také citelné, vývoj vekovej štruktúry obyvateľov poukazuje na zrýchľovanie procesu starnutia populácie na Slovensku. Dôchodkový vek dosahujú silné povojnové ročníky a vo veku najvyššej fekundity (fyziologickej plodnosti) sú málo početné vekové skupiny narodené v prvej polovici 90. rokov minulého storočia. V súčasnosti je na Slovensku pomer medzi počtom osôb v produktívnom veku, t. j. 15 – 64 rokov (71,5 % v roku 2012) a počtom osôb v predproduktívnom (15,4 % v roku 2012) a v poproduktívnom veku (13,1 % v roku 2012) ešte pomerne priaznivý. Ide však o dočasnú situáciu. V ďalších rokoch sa pomer medzi osobami v produktívnom veku a osobami v poproduktívnom a v predproduktívnom veku začne meniť. Postupne sa dostávajú do poproduktívneho veku početné generácie mužov a žien narodených v druhej polovici 40. rokov a v 50. rokoch, čím sa v najbližších desiatich rokoch zásadne zmení pomer medzi produktívnou a poproduktívnou zložkou slovenskej populácie. Práve posun početných generácií mužov a žien do veku nad 50 rokov významne prispieva k nárastu počtu starších ľudí na trhu práce. Úbytok obyvateľstva môže zmierniť migrácia. Zrýchľujúci sa proces populačného starnutia však zrejme významnejšie neovplyvní.

Pre demografický vývoj v Slovenskej republike je charakteristický dlhodobý pokles plodnosti a pôrodnosti, čo sa prejavilo na výraznej zmene reprodukčných pomerov. Pri súčasnej úrovni plodnosti a úmrtnosti v priebehu jednej generácie ubudne 30 % potenciálnych matiek (čistá miera reprodukcie). Od 90. rokov úhrnná plodnosť (priemerný počet živonarodených detí pripadajúci na 1 ženu počas jej celého reprodukčného obdobia (15 – 49 rokov) pri zachovaní úrovne plodnosti sledovaného roku a za predpokladu nulovej úmrtnosti) postupne klesala až pod „kritickú hodnotu“ (1,5). V rokoch 2000 – 2007 klesla úhrnná plodnosť pod hranicu „veľmi nízkej plodnosti“ (1,3). V súčasnosti sa úhrnná plodnosť pohybuje okolo hodnoty 1,4. Znižovanie úrovne plodnosti signalizuje zvyšovanie priemerného veku žien pri pôrode. S pribúdajúcim vekom ženy klesá jej schopnosť otehotnieť a donosiť dieťa. V roku 2012 bol priemerný vek žien pri pôrode 29 rokov, t. j. o 2,7 roka vyšší ako v roku 2001. V roku 2012 sa na Slovensku narodilo 55 715 detí, z toho bolo 55 535 živonarodených. Z celkového počtu narodených detí bolo 28 775 chlapcov a 26 940 dievčat. Podiel chlapcov sa v porovnaní s rokom 2011 zvýšil o 0,5 bodu na 51,6 %.

Základné princípy verejných politík podpory aktívneho starnutia

Verejné politiky vo vzťahu k starším ľuďom a podpore ich aktívneho starnutia stavajú na týchto princípoch:

Princíp dôstojnosti – vychádza z nevyhnutnosti rešpektovať potreby ľudí každého veku ako rovnako dôležité a hodné verejnej podpory pri ich uspokojovaní. Súčasťou uplatňovania princípu dôstojnosti je aj právo starších ľudí a seniorov na ochranu pred rozličnými formami zlého zaobchádzania vo všetkých oblastiach života.

Princíp rovnakého zaobchádzania – ustanovuje zákaz diskriminácie na základe veku, osobitne v oblastiach zamestnanosti a odmeny za prácu, ale aj v oblastiach prístupu k zdravotnej starostlivosti, celoživotnému vzdelávaniu, bývaniu, sociálnych a finančných služieb všetkého druhu.

Princíp rodovej rovnosti – posilňuje význam dôstojnosti človeka bez ohľadu na jeho príslušnosť k pohlaviu a rešpektovanie rôznorodosti životných skúseností a volieb starších ľudí a seniorov, ktoré prekračujú stereotypné očakávania spoločnosti vzťahujúce sa k starnúcim ženám a mužom.

Princíp nezávislosti – vychádza z práva starších ľudí a seniorov na sebaurčenie a nezávislosť v súlade s ich telesnými a mentálnymi kapacitami. Znamená aj právo zotrvať čo najdlhšie v prirodzenom domácom, prípadne komunitnom prostredí s vytvorenými adekvátnymi podmienkami bezbariérového bývania a inými potrebnými službami a podporou.

Princíp seberealizácie – vychádza z chápania aktívneho starnutia ako dlhodobého procesu a aktívneho prístupu k vlastnému životu počas životného cyklu v súlade s očakávaniami, potrebami a možnosťami každého individua. Podmienkou pre uplatňovanie tohto princípu je dostupné celoživotné vzdelávanie, uľahčenie prístupu k novým „vekovo priateľským“ technológiám, rovnako aj podpora dobrovoľníctva starších ľudí a seniorov ako formy ich komunitnej participácie a budovania súdržnejšej spoločnosti.

Princíp solidarity – vychádza z potreby vyrovnanej medzigeneračnej výmeny, ktorá zabezpečí udržateľnosť rozvoja spoločnosti vo všetkých jej oblastiach a voči osobám rozličného veku a spoločensko-ekonomického statusu.

Princíp subsidiarity – vychádza z potreby zdieľanej zodpovednosti aktérov na rozličných úrovniach (národná, regionálna, miestna, komunitná, rodinná, individuálna) pri naplňaní cieľov a zámerov podpory aktívneho starnutia ako verejného záujmu. Princíp subsidiarity súvisí s princípom solidarity, v tom zmysle, že konkrétne zodpovednosti a aktivity v podpore aktívneho starnutia má preberať tá úroveň, ktorá má k plneniu týchto zodpovedností a úloh čo najbližšie s predpokladom najvyššej efektívnosti v prospech všetkých zúčastnených strán (starších ľudí a seniorov a verejných autorít).

Princíp účasti na správe vecí verejných – podporuje právo starších ľudí a seniorov uplatňovať svoj vplyv pri rozhodovaní o smerovaní a rozvoji krajiny, regiónu alebo komunity aj prostredníctvom rôznych hnutí, svojpomocných skupín a spolkov či občianskych združení obhajujúcich práva starších ľudí a seniorov.

Princíp zamestnanosti – vychádza z práva starších ľudí a seniorov pracovať a mať príjem zo závislej činnosti, z podnikania alebo z inej samostatnej zárobkovej činnosti aj po dovŕšení dôchodkového veku. Zamestnanosť vo vyššom veku umožní zhodnotiť pracovné skúsenosti a kapitál seniorov, posilňovať ich ekonomickú suverenitu a udržiavať im, resp. vytvárať nové pracovné a sociálne kontakty. Súčasťou uplatňovania tohto princípu je aj vytváranie flexibilných a „vekovo priateľských“ pracovných podmienok.

Princíp starostlivosti – v najširšom slova zmysle súvisí s princípom solidarity a predstavuje základnú spoločenskú hodnotu vyplývajúcu zo vzájomnej závislosti ľudí v komplexe spoločenských vzťahov. V užšom slova zmysle predstavuje právo starších ľudí na poskytovanie potrebnej pomoci a podpory zo strany opatrujúcich osôb (opatrujúcich formálne i neformálne) v rovnováhe s právom opatrujúcich osôb na primeranú sociálnu ochranu a spoločenské uznanie hodnoty poskytovanej starostlivosti.

Kompletný dokument Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR dostupný na stiahnutie na: [<http://www.employment.gov.sk/files/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/narodny-program-aktivneho-starnuti-a-roky-2014-2020.pdf>]

Niekoľko štatistických údajov a čísel o našom starnutí, migrácii do zahraničia i pracovných migrantoch – migrantkách v zahraničí

K 30. júnu 2014 mala Slovenská republika 5 417 750 obyvateľov.

V 2. štvrtroku 2014 sa v Slovenskej republike narodilo 13 513 živých detí a zomrelo 12 917 osôb.

Prírodný prírastok obyvateľstva dosiahol 596 osôb. Zahraničnou migráciou získala Slovenská republika 427 osôb (pristáhalo sa 1 312 a vystažovalo 885 osôb).

Celkový prírastok obyvateľov bol 1 023.

Počet pracujúcich v zahraničí do 1 roka (Výberové zisťovanie pracovných síl Slovenskej republiky – VZPS) druhý štvrtrok po sebe medziročne klesal.

V porovnaní s 2. štvrtkom 2013 sa znížil o 2,5 tis. (o 1,8 %) na 133,8 tis. osôb.

Medzi migrantmi prevládali pracujúci v stavebníctve (42,8 tis.) a v priemyselných činnostiach (26,6 tis.).

Z európskych krajín pracovali slovenskí občania najmä v Rakúsku (39,9 tis.)

a v Českej republike (37,6 tis.). Z regionálneho hľadiska najviac osôb, ktoré si našli prácu v zahraničí, bolo z Prešovského kraja (35,2 tis.).

V Rakúsku pracuje v súčasnosti 16 000 slovenských opatrovateliek seniorov.

K významnému nárastu ich počtu došlo najmä počas roka 2009, keď sa ich počet zvýšil zo 6 000 až na súčasný stav.

Podľa výskumu OPATROVATELKY 2011 je priemerný vek opatrovateliek 47 rokov, pričom dve tretiny opatrovateliek sú vo vekovej skupine 40 – 59 rokov. Práve vďaka opatrovatelkám majú pracujúci zo Slovenska v Rakúsku vyšší priemerný vek ako naši migranti v iných krajinách. Väčšina opatrovateliek je vydatá (55 %),

18 % tvoria slobodné a 16 % rozvedené ženy. Deväť percent našej vzorky boli vdovy. Viac ako 70 % opatrovateliek má stredoškolské vzdelanie s maturitou, 18 % stredoškolské vzdelanie bez maturity a necelých 10 % vysokoškolské vzdelanie. Základné vzdelanie malo len necelé percento opatrovateliek. Z regionálneho hľadiska sú opatrovatelky najčastejšie z Košického (17 %), zo Žilinského (14 %), z Banskobystrického (13 %) a z Prešovského (13 %) kraja. Pôvodne vyššie zastúpenie opatrovateliek z Bratislavského a Trnavského kraja v poslednom období (aj podľa údajov VZPS) klesá, zdá sa však, že celkovo sú kraje zastúpené relatívne rovnomerne a podľa nášho výskumu nie je podiel žiadneho kraja nižší ako 10 %.

Väčšina opatrovateliek – až 78 % – má deti. Asi 70 % z opatrovateliek, ktoré majú deti, má deti už v dospelom veku. Približne 17 % žien má dieťa vo veku 0 až 14 rokov a 7 % žien má dieťa mladšie ako 7 rokov.

Zdroj údajov: Štatistický úrad Slovenskej republiky a Sociologický ústav SAV
[http://www.sociologia.sav.sk/cms/uploaded/1384_attach_podklady_pre_tk_31012012.pdf]

Opatrovanie v Nemecku v číslach

Celkové číslo je takmer 2,5 milióna ľudí, ktorí potrebujú opatrovateľskú starostlivosť. Viac ako dve tretiny ostávajú v domácej starostlivosti. V domovoch opatrovateľských služieb sa nachádza asi 743 000 ľudí. Ďalšia časť, teda približne 576 000 ľudí, využíva súkromné služby. Takmer 65 % z nich je žien. Osemdesiattri percent bolo 65-ročných a menej ako tretina, 36 %, bolo nad 85 rokov.

V Nemecku sa v súčasnosti nachádza približne 150 000 opatrovateliek a pomocníčok v domácnosti z východnej Európy, ktoré sa venujú seniorom. Väčšina z nich vraj ešte stále pracuje načierno. Dôvod tejto stúpajúcej tendencie je výška nákladov, ktoré by museli chorí a ich príbuzní v prípade legálneho zamestnávania platiť. Vyšplhala by sa až na 1 500 či 2 000 eur mesačne. Preto mnohé rodiny podstupujú riziko ilegálneho zamestnávania. Alternatívou sú pracovné agentúry, ktoré v početnom množstve zabezpečujú kontakty na pomocné sily z východnej Európy, ktoré pripravia pracovnú zmluvu, ktorá zoficiálnuje pracovný pomer. Napríklad v roku 2012 bolo v Nemecku okolo 439 000 ľudí, ktorí poskytovali opatrovateľskú starostlivosť. Oproti roku 2011 toto číslo narástlo o 3,8 %. Za sociálne služby zaplatili ich využívatelia v roku 2012 okolo 3,2 miliardy eur.

Zdroj údajov: Spolkový štatistický úrad Nemecko
[<https://www.destatis.de/DE/ZahlenFakten/GesellschaftStaat/Gesundheit/Pflege/Aktuell.html;jsessionid=F272CBD38B13DD0E65304A4BE5FED28C.cae2>]

Eric Wehlan, Gabriele Heinz

A woman with dark hair, wearing a blue suit, is playing a saxophone on a stage. The background is a blue curtain. The lighting is blue and purple. The woman is looking towards the camera with a slight smile.

BOB DYLAN

SAD-EYED LADY OF THE LOWLANDS

časť piesne použitá v inscenácii

With your mercury mouth
in the missionary times
And your eyes like smoke
and your prayers like rhymes
And your silver cross, and
your voice like chimes
Oh, who among them do they
think could bury you?
With your pockets well
protected at last
And your streetcar visions
which you place on the grass
And your flesh like silk, and
your face like glass
Who among them do they
think could carry you?

Sad-eyed lady of the lowlands
Where the sad-eyed prophet
says that no man comes
My warehouse eyes, my Arabian
drums
Should I leave them by your
gate
Or, sad-eyed lady, should I wait?

text a hudba: Bob Dylan
Copyright © 1966 by Dwarf Music;
renewed 1994 by Dwarf Music

Dušan Jamrich, Emília Vášáryová

NA DVOCH STRANÁCH MÚRU V ROKU 1968

Rok 1968 vyvolal veľké celospoločenské pohyby na oboch stranách železnej opony. Vždy z iných podnetov. Pre mnohých vedcov sa stal symbolom historickej revolty, ktorá zasiahla takmer celý svet.

Vlna protestov v tomto roku naozaj zachvátila západ rovnako ako východ Európy. Zachvátila vlastne celý svet. V USA bojovali mladí ľudia za ľudské práva a proti diskriminácii černochoch, za rovnoprávnosť žien, proti vojne vo Vietname, vzbura na Kolumbijskej univerzite a v národnej demokratickej konvencii v Chicagu. V Japonsku, v časti Afriky, na Strednom východe a v Latinskej Amerike protesty a štrajky študentov viedli ku konfliktu s políciou. V Mexiku zahynuli študenti pri protestoch v Tlatelolcom. Vo Francúzsku a v Taliansku sa búrili robotníci a študenti. V udalostiach označených ako „francúzsky máj“ represálie zasiahli napríklad aj avignonský divadelný festival a zachvátili aj niekoľko divadiel v Paríži, ktoré sa skončili totálnou deštrukciou. Do ulíc vyšli aj nahnevaní študenti vo Veľkej Británii a v západnom Nemecku bojkotovali proti útoku na študentského lídra Rudiho Dutschkého. Podobné revolučné udalosti boli i v Španielsku a v Poľsku. V západnom Nemecku bolo zlomovým momentom to, keď polícia strelala na študenta Benna Ohnesorga v roku 1967. Už vtedy sa načal revolučný proces, ktorý sa v západnom Nemecku spájal so snahou mladých ľudí intervenovať v sociálnych otázkach. Dôležitými boli aktivity umeleckých a politických avantgárd, ktoré pomáhali antiautoritatívnej revolte mladých. Stretli sa v nich mladí, ale aj starí radikáli, všetci na konci politického i umeleckého spektra.

Mark Kurlansky opísal tento rok takto: „... ľudia protestovali z rôznych dôvodov, no spájala ich rovnaká túžba po revolte, pocit odcudzenia vo vzťahu k režimu a hlboký odpor k autoritárstvu v akejkoľvek forme. Tam, kde vládol komunizmus, sa protestovalo proti komunizmu, a v kapitalistických krajinách ľudia zasa bojovali proti kapitalizmu“.

V našich československých dejinách to bol nenásilný pokus reformovať totalitný spôsob vlády v socialistickej spoločnosti, ktorý presadzovala vláda jednej strany. Pražská jar – či skôr československá jar sa stala súčasťou politickej konfrontácie, ktoré sa v sovietskom bloku vždy objavovali. Bolo to vyjadrenie nesúhlasu s direktívnymi a autoritatívnymi metódami vládnutia. Bol to odpor verejnosti voči negatívnym dôsledkom vládnutia štátostrany na život, ale aj otázka morálneho statusu.

Pokus zmeniť politický systém nastal v Poľsku, Maďarsku, Nemeckej demokratickej republike a v Československu. Nič podobné sa však neobjavilo v iných krajinách socialistickeho bloku. Historici hovoria, že jedným z dôvodov, prečo to tak bolo, je fakt, že spomenuté krajiny sa nachádzajú v spoločnom stredoeurópskom priestore, navzájom sa intenzívne ovplyvňovali a zároveň to neumožňovali dobové politické a ekonomické a spoločenské dôvody.

Z mnohých reforiem, ktoré sa v roku 1968 uskutočnili, aj keď istým spôsobom v deformovanej podobe – pretrvala zmena republiky na federatívny štátny útvar. Bol to rok, v ktorom prišlo k pokusu o demokratizáciu existujúceho totalitného komunistického systému, o jeho poľudštenie a premenu na „socializmus s ľudskou tvárou“. Tento pokus o nastolenie demokracie, získanie slobody bol násilne zastavený vstupom vojsk piatich krajín Varšavskej zmluvy (Bulharsko, Maďarsko, Poľsko a Nemecko) do Československa. Sovietsky zväz sa obával toho, čo by spôsobilo uvoľnenie oprát a narušenie totality. A najmä, akú vlnu nepokojev by nádyh slobody vyvolal v ďalších krajinách sovietskeho bloku.

V Československu sa súčasťou zmierňovacieho procesu, ktorý predchádzal udalostiam z konca šesťdesiatych rokov, stali v roku 1963 rehabilitácie všetkých do toho času nespravodlivo stíhaných občanov vrátane „buržoázných nacionalistov“ na čele s Gustávom Husákom a Ladislavom Novomeským. Nastával politický odmäk. Intenzívne ožila myšlienka federácie, na ktorú sa zamerali Alexander Dubček a jeho prívrženci. Chceli zvýšenie faktických právomocí slovenských národných orgánov.

V roku 1965 sa pristúpilo aj k ekonomickej reforme. Podnetom bola pomalá hospodárska stagnácia, ktorú spôsobili systémové nedostatky ekonomického modelu sovietskeho typu. Nová vládna garnitúra na čele s Alexandrom Dubčekom, ktorá sa v roku 1968 pokúsila o reformy, mohla stavať na vývoji z rokov 1963 – 1967. Dôležitým bol vznik dokumentu, vlastne programu reforiem a demokratizácie systému – Akčný program KSČ. Obsahoval ustanovenia o demokratizácii KSČ, o zmene jej vzťahu k nekomunistickým stranám a spoločenským organizáciám, o zabezpečení základných občianskych práv, o federalizácii republiky, o zmenách v ekonomickom systéme, o vytvorení priestoru na súkromné podnikanie vo sfére služieb, o uskutočnení aktívnej zahraničnej politiky.

V prvých mesiacoch roka 1968 nastal paradoxný stav, objavila sa sloboda tlače napriek tomu, že samotný model vlády sa nezmenil. Toto uvoľnenie nieslo aj kritiku komunistického útlaku v uplynulej dvadsaťročnej vláde strany. Vedúcich predstaviteľov si v marci 1968 predvolali do Drážďan, aby dostali tvrdú lekciu o pravom socializme a boji s kontrarevolúciou, ktorá sa podľa najvyšších predstaviteľov ZSSR začala v ČSSR rozmáhať. Po moskovskom „umývaní hláv“ mali predstavitelia krajiny, ak chceli zostať pri moci, zabrániť okupácii krajiny, len možnosť administratívno-mocenských opatrení. Preto sa vedenie odhodlalo ku kompromisu. Pripustilo existenciu kontrarevolučných síl, s ktorými sa bude konfrontovať, ale len demokratickými a politickými prostriedkami. Prišla však kritika a diplomatický atak piatich krajín Varšavskej zmluvy, ktorý pohyb v ČSSR označili ako opúšťanie vymožeností socialistických ideí, a požadovali zvrátenie reformného vývoja. Sformovala sa „Brežněnova doktrína“ o obmedzení suverenity, podľa ktorej bola obrana socialistického zradenia v jednotlivých socialistických štátoch priam štátnou záležitosťou všetkých krajín VZ.

Vasil' Bilak v noci z 20. na 21. júla 1968 prijal na chate generálneho tajomníka Maďarskej socialistickej robotníckej strany Jánosa Kádara ponuku od ruského člena politbyra UV KSSZ Piotra Šelesta ponuku, aby pripravil pre vedúcich

predstaviteľov „pozyvací list“, ktorý by sa využil v prípade intervencie vojsk VZ. Tento list vznikol a bol sovietskej strane odovzdaný 3. augusta. A keďže reformné vedenie KSČ nechcelo ani v napätej situácii opustiť svoje demokratizačné úsilie a tvrdo zasiahnuť proti „kontrarevolúcii“, vojská VZ vtrhli v noci z 20. na 21. augusta do Československa. Išlo o dvadsaťsedem divízií s tristošesťdesiatimi vojakmi, s tisíckou lietadiel, so šesťtisícimi tankami a štyritisícimi delami. Od druhej svetovej vojny šlo o najväčšiu ozbrojenú akciu v Európe v tom čase. Invázia vojsk Varšavskej zmluvy do Československa v auguste 1968 sa nezaobišla bez straty na ľudských životoch a bez množstva zranených osôb na strane civilného obyvateľstva. Z doterajších výsledkov výskumu tejto problematiky je známych tridsať prípadov úmrtia osôb na území Slovenska, ktorých smrť priamo súvisela s príchodom „spojeneckých“ vojsk a ich pobytom na Slovensku. Celkovo bolo v rámci Československa usmrtených viac ako sto osôb a približne päťsto ich bolo zranených. Zbor národnej bezpečnosti zasiahol aj pri prvom výročí okupácie v roku 1969 s nečakanou brutalitou. Aj v tento rok boli zranené stovky ľudí (dokonca boli aj mŕtvi). Demonstranti mohli byť zadržaní až na dvadsaťjeden dní podľa tzv. pendrekového zákona, pod ktorý sa podpísali Černík, Dubček a Svoboda. Ľudia boli na základe tohto zákona vyhadzovaní zo škôl a zo zamestnania.

Potom boli predstavitelia KSČ v Moskve vystavení nátlaku, ktorého výsledkom bol podpis „Moskovského protokolu“ a bol to de facto prvý normalizačný dokument. Čím sa začalo obdobie normalizácie a konsolidácie socializmu v ČSSR. Okupácia sa legalizovala dokumentom o dočasnom pobyte vojsk v Československu a Alexander Dubček bol 17. apríla odvolaný z funkcie tajomníka KSČ. Nahradil ho Gustáv Husák.

Podľa správy federálneho Ministerstva zahraničných vecí a Ministerstva vnútra ČSSR emigrovali z republiky od konca augusta 1968 do konca roka 1969 alebo sa z cudziny nevrátilo takmer stotritisíc osôb. Polovicu z nich tvorili mladí ľudia vo veku do tridsať rokov. Najviac emigrantov sa usadilo v Kanade, vo Švajčiarsku, v Rakúsku, v NSR. Do emigrácie odchádzali väčšinou cez Juhosláviu. Do konca roka 1970 stúpol počet ľudí, ktorí odišli do emigrácie až na stotridsaťsedem tisíc. Čo bol asi dvojnásobný počet ako po roku 1948.

Spracovala MK podľa:

BYSTRICKÝ, V. a kol. *Rok 1968 na Slovensku a v Československu*. Bratislava : Historický ústav SAV, 2008. 309 s.

O PRAKTIKÁCH A TERMINOLÓGII ŠTB

Koncom 40. a začiatkom 50. rokov v období najväčšieho teroru využívali príslušníci ŠTB nehumánne metódy, počnúc provokáciami, cez psychické, až po fyzické násilie. Ich cieľom bolo odhaľovanie „nepriateľov režimu“, neexistujúcich „protištátnych skupín“, zlomenie vyšetrovanej osoby, jej donútenie k „priznaniu“, ako aj „príprava“ na súdny proces. Medzi metódy fyzického násilia, ktoré vyšetrovatelia Štátnej bezpečnosti používali na priznanie k vykonštruovaným obvineniam, patrilo bitie a mučenie, nepretržité státie, chôdza, dlhotrvajúce nočné výsluchy, odopieranie spánku, vody a pod. K metódam psychického násilia patrili fingované popravky či hrozby týkajúce sa zväčša ďalšej budúcnosti vyšetrovanej osoby, alebo jej rodinných príslušníkov. Štátna bezpečnosť využívala aj metódu provokácie, keď sa do vybranej skupiny osôb infiltroval agent alebo príslušník ŠtB, ktorý potom inicioval odbojovú alebo trestnú činnosť.

...

V terminológii ŠtB je agent ŠtB tajný spolupracovník, ktorý sa písomne alebo ústne zaviazal spolupracovať, udržiaval so svojim riadiacim dôstojníkom konšpiratívny styk a podľa svojich možností a schopností plnil informačné, dezinformačné, rozkladné a dokumentačné úlohy vo vzťahu k protištátnej (protirežimnej) trestnej činnosti. Agenti pracovali na konkrétnych problematikách stanovených ŠtB (napr. sledovanie exkomunistov, opozičných zoskupení, cirkví, spravodajské služby a zastupiteľské orgány nekomunistických štátov, odvetvia národného hospodárstva a iné). Funkcionári KSČ a vyšší štátni funkcionári ako tajní spolupracovníci ŠtB získavaní a využívaní neboli. Agent ŠtB nerovná sa príslušník ŠtB (kmeňový zamestnanec pracujúci v ŠtB ako dôstojník a riadiaci orgán agentov). Ide o častý omyl laikov vyplývajúci aj z inej terminológie a zaradenia v spravodajských službách v anglosaskom svete (agent CIA – jej zamestnanec) oproti spravodajským službám s funkciou politickej polície (ako napr. ŠtB) v sovietskej sfére vplyvu do roku 1989.

V kádrovom spise príslušníka (zamestnanca) Štátnej bezpečnosti vedenom ministerstvom vnútra sa nachádzali údaje o vzniku služobného pomeru, jeho priebehu a ukončení. Sú tu založené rozkazy o povýšení, služobné hodnotenia, previerkové materiály, záznamy o odmenách a trestoch, doklady o vzdelaní a ďalšie dôležité dokumenty. Pri previerkových materiáloch býva zistená štátnobezpečnostná spoľahlivosť všetkých príbuzných vrátane manželkiných príbuzných.

...

Smernice pre agentúrnú a operatívnu prácu I. správy MV z roku 1964 (čj. A/1-00211/010-64) stanovili, že medzi tajných spolupracovníkov rozviedky patria: agenti, dôverné styky a ideoví spolupracovníci (III., čl. 22), ďalej IS – ideoví spolupracovník je československý občan, politicky vyspelý a úplne oddaný socialistickému zriadeniu získaný pre tajnú a pravidelnú spoluprácu s rozviedkou v zahraničí. Môže spolupracovať aj na území ČSSR pri rozpracovávaní cudzineckých báz. Členstvo v KSČ alebo KSS je odporúčacou okolnosťou k získaniu za ideového

spolupracovníka. Nie je však dovolené získavať za ideových spolupracovníkov funkcionárov a pracovníkov stranických orgánov. Podľa štatútu I. správy MV je možné ideových spolupracovníkov získať zvlášť na MZV [ministerstve zahraničných vecí], MZO [ministerstve zahraničného obchodu], PZO [podnikoch zahraničného obchodu – napr. Petrimex, Technopol], ZÚ [zastupiteľských úradoch ČSSR v zahraničí], ČTK [Československá tlačová kancelária – novinári – korešpondenti v zahraničí], atp., ďalej z radov československých expertov vycestovávajúcich z rôznych odborov do zahraničia. Získanie ideových spolupracovníkov pre spoluprácu sa vykonáva výhradne na dobrovoľnom a ideologickom podklade. Písomný sľub zaväzujúci k spolupráci s čs. rozvedkou musí byť pri získaní vyžadovaný. V prípade, že výnimočne dôjde k odmietnutiu spolupráce zo strany kandidáta, vyžiada si pracovník rozvedky písomný sľub mlčanlivosti vlastnoručne podpísaný kandidátom verbovky (III., čl. 37, čl. 38).

Konkrétny príklad z archívu ŠtB z vyšetrovacieho spisu

Po uchopení moci komunistickou stranou si K. N. čoskoro uvedomil, že nasledovné roky nebudú pre ich rodinu jednoduché. Mladý K. N. nesúhlasil s nastupujúcou kolektívizáciou, bol svedkom nespravodlivého náboženského prenasledovania a tiež poburujúceho mocenského vzťahu stranických a obecných úradov voči svojej rodine, preto spolu s mladými priateľmi z dediny napísal v apríli 1951 leták s protištátnym obsahom. Odsudzoval v ňom komunistickú ideológiu aj to, že mnohí Slováci skončili pre svoje vierovyznanie v pracovných táborech a vo väzniciach. Okrem letákov plánovala ich skupina, ktorú nazvali Mladé Slovensko, aj vysielanie kritických správ prostredníctvom vysielачky. Prišli však do kontaktu so spolupracovníkom Štátnej bezpečnosti (ŠtB). K. N. medzitým pokračoval v štúdiu, a keďže ho lákalo povolanie učiteľa, prestúpil na pedagogické gymnázium. Bezpečnostné orgány ho zadržali vo štvrtok 13. septembra 1951 na ceste domov z Bratislavy a previezli ho do vyšetrovacej väzby. Pri vypočúvaní sa príslušníci Štátnej bezpečnosti nestránili rôznych drastických metód. Dobitého ho odviezli do Leopoldova, kde pokračoval brutálny výsluch sprevádzaný nielen fyzickým, ale aj krutým psychickým nátlakom. Na základe vykonštruovanej zápisnice bol K. N. obvinený z velezrady podľa § 78 vtedajšieho trestného zákona a Štátny súd v Bratislave ho 22. apríla 1952 odsúdil na šesť rokov väzenia, desať rokov straty občianskych práv a prepadnutie celého majetku. Prešiel viacerými väznicami počnúc Ilavou cez Jáchymov, Příbram či Leopoldov. Tam zakúsil nielen nevraživosť dozorcov a spoločnosť rôznych ťažkých zločincov, ale i zimu a hlad. Po odpykaní časti trestu K. N. (v čase zatknutia nebol plnoletý) na matkinu žiadosť a vzhľadom na to, že bol uväznený aj jeho otec, prepustili domov. Vzápätí absolvoval vojenskú službu bez zbrane v pomocno-technickom prápore (PTP) v Ostrave. Po návrate z PTP sa oženil a pracoval ako robotník.

Časť z odborného materiálu, ktorý pripravil historik Mgr. Lubomír Morbacher, PhD. pri odbornej konzultácii slovenskej časti inscenácie Bludičky/Land der ersten Dinge.

Lara Čo vlastne spravil váš syn?

Starý muž V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Veľa ľudí z Východu. Stovky ľudí. Na Západe. Len tak, bez stopy. Vedci, umelci, dokonca kňazi. Mnohí vraj spáchali samovraždu, mnohých jednoducho nikdy nenašli, pri mnohých išlo vraj o hlúpe „nehody“. Údajne stála za týmito „zmiznutiami“ tajná polícia. Ale pri tých „domnienkach“ sa ostalo roky. Veľa z tých ľudí som poznal osobne.

Lara Čo vlastne spravil váš syn?

Natália Môj syn to nechcel spraviť. Bola to nehoda.

Gabriele Heinz, Emília Vášáryová, Dušan Jamrich

MINISTERSTVO VNITRA

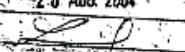
~~PRISNE TAJNE!~~

24625

Registračné číslo

MUK

Krycí jméno

ÚSTAV PAMÄTI NÁRODA SLOVENSKEJ REPUBLIKY
STUPEN' UTAJENIA ZRUŠENÝ
podľa § 7 zákona NR SR č. 215/2004 Z.z.
Dňa: 26 AUG 2004
Podpis:

Registrován dne 25. VI. 1980

Ukončen dne 26. I. 1983

Obnoven dne

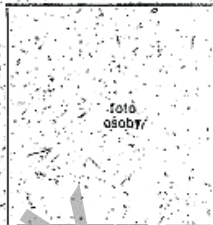
Ukončen dne

Archívne číslo

A-69316

[Redacted]

Jméno a příjmení osoby

Datum narození

[Redacted]

Rodné číslo

19 MUK 77

Název objektu:
Druh trestného činu:

Adresa objektu:
Místo trestného činu:

registrační číslo	Druh svazku spisu	Útvar, odbor oddělení	Datum
24625	Důvěrník		25. VI. 1980

Záznamy o kontrole svazku - spisu nebo seznámení se s jeho obsahem

Datum	Útvar odbor oddělení	Důvod seznámení, nebo zj. rozhodnutí o kontrole	Podpis a služ. průkaz

Kontrolní list

archivní číslo (druh svazku)

svazku, číslo 69316^m

Datum	Správa, odbor, oddělení	Ke které osobě a za jakým účelem byl svazek studován	Číslo podpisu a číslo list. práce, pracovníka, který do svazku nahlédl
3. 2. 1983	VIII. S-2213 2/4	[redacted] - převzetí kmo	[redacted] [redacted] 21 724
5. 2. 83	XIV. P. ZNS 3/2	[redacted] - převzetí	[redacted] [redacted] 20 78 10
20. 7. 87	XIV. P. ZNS 2/4	[redacted] - převzetí a uklizení	[redacted] [redacted] 292 216

www.upjn.gov.cz

SEZNAM DOKUMENTŮ

ve svazku — spisu registrační číslo **24625**

Poř. číslo	Označení písemnosti (čj: o čem, o kom, pojednáno)	Písinnost zařazena na stráně	Poznámka
1.	Lustrační list	1	7.12.82 2m c. u. e. 3
2.	Návrh na zřízení věc D	2-3	
3.	Návrh na uložení do archivu	4-5	
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			
11.			
12.			
13.			
14.			
15.			

MV č. skl. 723

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs kraja
Správa štátnej bezpečnosti

14

II. odbor, 4. oddelenie

Bratislava 25.6.1980

Prísne tajné

Schvaľujem:

mp

Náčelník 4. oddelenia:

Výtlačok jediný!

Počet listov : 1

ZABLOKOVAN

ŠEO Konec v osobitnej správe Očovník
reg. č. 24625 / JK kr. jm. HUK
dne 25. VI. 1980 podpis S

N á v r h

na zaevidovanie za dôverníka

Por. Michal Škarba, starší referent 4. oddelenia
II. odboru Správy ŠtB v Bratislave

p r e d k l a d á m

návrh na zaevidovanie za dôverníka do problematiky NTS

[redacted] nar. [redacted], čl. štát.
prísl., [redacted] národnosti, bez
 politickej príslušnosti, zamestnaný
 ako samostatný vedecký pracovník na
 SAV v Bratislave, trvale bytom [redacted]

Cieľ získania :

Cieľom zaevidovania menovaného za dôverníka je kontrolovať osoby ruskej a ukrajinskej národnosti, s ktorými tento v rámci svojho pracovného zaraďenia ako aj v súkromnom živote prichádza do styku.

Perspektívne možno do budúcnosti s menovaným počítať hlavne na získavanie poznatkov do akcií Projekt a Prúchod, nakoľko menovaný často cestuje do kapitalistického zahraničia na rôzne vedecké konferencie a pracovné stáže.

Menovaný bude zaevidovaný pod krycím menom "MUK".

Vypracoval :

por. Michal Škarba

Správa ZNB hl. mesta Bratislavy a Zs krojo
Správa štátnej bezpečnosti

II. odbor, 4. oddelenie

Bratislava 26.1.1983

Prísne tajné

Výtlačok jediný !

Počet listov : 1

Schvaľujem :

Náčelník 4. oddelenia

N Á V R H

na uloženie spisu D " M U K " do archívu ŠEO XII. Se ZNB Bratislava.

Ppor. Švec Michal, referent II. odboru 4. oddelenia
Správy ŠtB Bratislava

p r e d k l a d á m

návrh na uloženie spisu D "MUK", č. zv. 24625 do AI ŠEO
XII.S.ZNB Bratislava, vedený na osobu :

nar. [redacted], čl. št. príslušník, [redacted] národnosti, zamestnaný v SAV Bratislava, trvale bytom [redacted]

O d ô v o d n e n i e :

Spis D "MUK", č. zv. 24625 bol založený na osobu [REDACTED], nakoľko sa menovaný javil ako vhodný typ do problematiky N T S, k podávaniu poznatkov k osobám rozpracovávaných po uvedenej problematike.

Vzhľadom na to, že menovaný odmietal prichádzať do styku s orgánmi MV, navrhujem uložiť spis D "MUK" do archívu ŠEO XII.SaZNB Bratislava na dobu 5 rokov.

V y p r a c o v a l :
M. Švec

por. Švec Michal

BOB DYLAN

THE TIMES THEY ARE A-CHANGIN'

Come gather 'round people
Wherever you roam
And admit that the waters
Around you have grown
And accept it that soon
You'll be drenched to the bone
If your time to you is worth savin'
Then you better start swimmin' or
you'll sink like a stone
For the times they are a-changin'
Come writers and critics
Who prophesize with your pen
And keep your eyes wide
The chance won't come again
And don't speak too soon
For the wheel's still in spin
And there's no tellin' who that it's
namin'
For the loser now will be later to
win
For the times they are a-changin'
Come senators, congressmen
Please heed the call
Don't stand in the doorway
Don't block up the hall
For he that gets hurt
Will be he who has stalled
There's a battle outside and it is
ragin'
It'll soon shake your windows and
rattle your walls

For the times they are a-changin'
Come mothers and fathers
Throughout the land
And don't criticize
What you can't understand
Your sons and your daughters
Are beyond your command
Your old road is rapidly agin'
Please get out of the new one if
you can't lend your hand
For the times they are a-changin'
The line it is drawn
The curse it is cast
The slow one now
Will later be fast
As the present now
Will later be past
The order is rapidly fadin'
And the first one now will later be
last
For the times they are a-changin'

text a hudba Bob Dylan

Copyright © 1963, 1964 by Warner Bros. Inc.;
renewed 1991, 1992 by Special Rider Music

GOLDEN KIDS

ČASY SE MĚNÍ

Sem pojedte blíž lidé
dny i týdny jdou
a mraky se toulají a vlny se dmou
a spustí se déšť na čtyřicet dní
prší a záchrany není
musíš plavat nebo skončíš jak těžký
kamení
každý ví časy se mění

Jsi básník a píšeš o tajemství snů
a vidíš tak dál až do konce dnů
bydlíš v propasti slov a na poušti vět
znáš podstatu lidského dění
jednou jsi ztracen zítra patří ti svět
každý ví časy se mění

Jsi politik jsi státník jsi císař a stát
víš kolik je zemí tak tolik je vlád
a kolik je států tak tolik je měn
a peníze znamenají jmění
ten kdo je má může být zítra
okraden
každý ví časy se mění

Tátové a mámy přistupte blíž
jsme vaše děti a s dětmi je kříž
zlobíme od mala nechceme jít spát
ted' ke spaní vhodná chvíle není
je za pět minut dvanáct a čas
nechce stát
každý ví časy se mění

Jsme mouchy nic víc a pavouk je čas
ten do sítě vteřin ted' polapil nás
je jemná jak mech a tenká jak vlas
a nikde z ní úniku není
do denního spěchu zní přísloví hlas
každý ví časy se mění

český překlad Zdeňka Rytíře v interpretácii
Golden Kids, cenzurovaná verzia

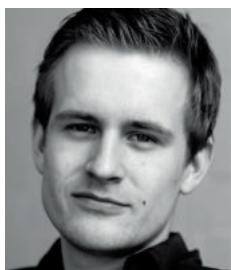
GABRIELE HEINZ (1948)

V rokoch 1966 – 1970 študovala na Štátnej hereckej škole Ernsta Buscha v Berlíne. Po absolutoriu získala angažmán v Schauspielhaus v Karl-Marxstade (Chemnitz). Tam stvárnila postavy ako napr. Šen Te/Šuj Ta v *Dobrom človeku zo Sečuanu* Bertolta Brechta, Antigonu v Sofoklovej *Antigone*, Magdalénu v *Dome Bernardy Alby* Frederica Garcíu Lorcu, Rachel vo *Vase Železnovovej* od Gorkého, Sheilu v inscenácii hry Seana

O'Caseyho *Červené ruže pre mňa*.

Od roku 1975 je členkou súboru Deustches Theater v Berlíne. Stala sa výraznou herečkou dramatických a tragikomických úloh ako Eva v *Adamovi a Eve* Petra Hancksa, Leonóra v *Torquatovi Tassovi* od Johana Wolfganga Goetheho, Líza v *Deťoch slnka* od Maxima Gorkého, Máša a neskôr Polina v *Čajke* Antona Pavloviča Čechova, Regan v *Kráľovi Learovi* Wiliama Shakespeara, Žena z hry Jona Fosseho *Spánok*, Pani Haabersat v hre *Nevína* od Dey Loherovej, Lin v hre *Materčina mamelošn* od Marianny Salzmannovej a Charlotta Powileit v adaptácii románu *Čas ubúdajúceho svetla* od Eugena Rugeho.

Popri účinkovaní v divadle DT pracuje aj so študentmi herectva. V rokoch 1989 až 2005 spolupracovala s nezávislou skupinou „Theater 89“ v Berlíne, kde pôsobila aj ako herečka, ale i ako režisérka. Inscenovala hry *Čakanie na Godota* od Samuela Becketta, *Tragédia Vladimir Majakovskij* od Majakovského/Heinera Müllera, *Hlbokomorská ryba* od Marieluise Fleisser, *Casting v Kursku* od Alexandra Galina a iné.

ERIC WEHLAN (1990)

Narodil sa v Berlíne, kde absolvoval základnú a strednú školu. Od roku 2012 študuje herectvo na Univerzite umení (Univerzität des Kunst, UdK) v Berlíne. Plynule hovorí anglicky, ovláda základy francúzštiny, latinčiny a ruštiny. Ešte pred štúdiom na Univerzite umení sa venoval sociálnej práci ako technik v nemocnici, účinkoval ako herec v štátnom divadle Lichtenberg. Zároveň účinkoval

v inscenáciách *Oceánsky let a Dantonova smrť* v réžii Roberta Wilsona v Berliner Ensemble (1998), *Hlavný muž*. Hral v krátkometrážnom filme *Ešte raz Titanic* a v inscenácii *Kapitán z Köpenicku* (2001) v réžii Kathariny Thalbach v Maxim Gorkij Theater v Berlíne.

BRIT BARTKOWIAK (1980)

Študovala germanistiku a divadelnú vedu v Mainzi a vo Wellingtone na Novom Zélande. V roku 2006 začala študovať divadelnú réžiu na Divadelnej a hudobnej akadémii v Hamburgu, ktorú ukončila v roku 2014.

V rokoch 2009 až 2013 pracovala ako asistentka réžie v Deutsches Theater v Berlíne. Spolupracovala s mnohými významnými režisérmi, medzi inými s Dimerom Gotscheffom, Nicolasom Stemannom a so Stefanom

Pucherom. V roku 2012 inscenovala v nemeckej premiére text *Swchworm* Toona Telegena a Guya v Schauspielhaus Düsseldorf. V Deutsches Theater v Berlíne režírovala hry *Zlatý drak* Rolanda Schimmelpfenniga, *Žltú čiaru* od Juli Zeh a Charlotte Roos, a aj hru Marianny Salzmannovej *Materčina mamelošn*. Táto inscenácia získala v roku 2013 nomináciu na Mülheimer Theatertage a zároveň cenu diváka. Diváci ju mohli vidieť aj v rámci festivalu Eurokontext.sk 2014. V sezóne 2014/2015 spolupracuje s divadlami v Mainzi, Mníchove, Göttingene a v Ingolstadte.

ULRICH BECK (1981)

Narodil sa v Stuttgarte. V rokoch 2005 až 2009 študoval dramaturgiu na Vysokej škole hudby a divadla Felix Mendelssohna Bartholdyho v Lipsku. Prvé praktické skúsenosti získal v Schauspielhaus Staatstheater v Stuttgarte pri režiséroch ako Martin Kušej, Henning Bock, Sebastian Nübling a Haško Weber. Počas štúdia pracoval ako asistent dramaturgie v divadle Maxima Gorkého, v Deutsches Theater v Berlíne a v Burgtheater

vo Viedni. Spolupracoval s Alexandrom Riemenschneiderom pri adaptácii textu *Kafka – Rozprávania v Strafkolónii* v Thalia Theater v Hamburgu. Od roku 2009 pracoval v Deutsches Theater najprv ako asistent dramaturgie a od sezóny 2011/2012 ako dramaturg.

KARIN ROSEMANN (1982)

Narodila sa v Mníchove a študovala módnny dizajn v Berlíne. Po ukončení štúdia so zameraním na pánsku módu pracovala pre takých dizajnérov ako Helmut Lanf v New Yorku. Po návrate do Berlína sa začala čoraz viac zaujímať o kostýmový dizajn a v rokoch 2010 – 2014 pracovala ako asistentka kostýmových výtvarníkov v Deutsches Theater v Berlíne. Počas tohto obdobia spolupracovala s režisérmi a režisérkami ako

Brit Bartkowiak, Bastian Kraft, Marike Moiteaux a Alize Zandwijk. Teraz žije a pracuje v Berlíne v slobodnom povolaní.

NIKOLAUS FRINKE (1978)

Narodil sa v Brühlí v Rhein-Erft-Kreise. Po vyučení za stolára študoval scénické a kostýmové výtvarníctvo u profesora Mertina Zehetgrubera na Štátnej akadémii výtvarných umení v Stuttgarte. Počas štúdia spolupracoval na projektoch režisérov Reného Polescha, Wolframa Appricha a Johana Kresnika. Spolupracoval s rôznymi divadlami v Stuttgarte (Wilhelma Theater, Theater der Kunstakademie, Stuttgart Ballet). Ako

asistent pracoval v divadlách v Magdeburgu, 2007/2008, Thalia Theater v Hamburgu, 2008/2009 a v Deutsches Theater v Berlíne, 2009/2010 a s tvorcami, ako je Wolf Guthjahr, Alexander Wolf, Andre Schraad, Anna Ehrlich, Katja Hass, Andreas Kriegenburg, Annette Murschetz a Katrin Brack. Od roku 2011 pracuje ako nezávislý scénický a kostýmový výtvarník. Spolupracuje s divadlami v Berlíne, Düsseldorfe, Postupime, Baden-Badene, vo Wilhelmshavene, v Oldenburgu. Realizoval výpravu inscenácie *Zimná cesta* Elfriede Jelinekovej v réžii Andreasa Kriegenburga, *Páska* Stephana Belbera v réžii Stefana Puchera a iných. S Brit Bartkowiakovou spolupracoval na inscenácii *Materčina mamelošn*, ktorá bola nominovaná na cenu Mülheimer Theatertage a získala cenu diváka.

THIES MYNTHER (1968)

Narodil sa a žije v Hamburgu, pracuje v Berlíne. Venuje sa populárnej hudbe ako autor i interpret. Bol členom niekoľkých hudobných zoskupení (Phantom/Ghost, Superpunk, Stella seien hier genannt), z ktorých niekoľké existujú doteraz. Od roku 1995 pracuje aj ako hudobný producent v tíme Tobiho Neumana pod menom Glove. Pripravil albumy Chicks On Speed a Miss Kittin. Zaujíma sa o hudobnú reč,

filmovú hudbu (*Die Anruferin*, *Wüstefilm*, *Wie ich ein freier Reisebegleiter wurde*) a zvukový dizajn. Začal sa venovať hudobnému divadlu, hudobnej dramaturgii. V Deutsches Theater realizoval hudbu v inscenáciách *Návšteva starej dámy*, *Materčina mamelošn*, *Wastwater*.

PETER PAVLAC (1976)

V roku 1999 ukončil štúdium dramaturgie na Vysoké škole múzických umení v Bratislave. Už po ukončení štúdia pôsobil na VŠMU ako pedagóg a v roku 2014 bol vymenovaný za profesora. Od roku 1999 do roku 2010 pracoval ako dramaturg v Slovenskom národnom divadle. Počas tohto obdobia však spolupracoval aj s inými divadlami na Slovensku a v zahraničí a vytvoril vyše štyridsať inscenácií. Od roku 2014 pracuje ako

dramaturg v Rozhlase a televízii Slovenska.

Svoju prvú hru napísal, keď mal šesťnásť rokov. Odvtedy vytvoril už vyše tridsaťpäť dramatických textov a päť dramatisácií pre SND (*Velké štastie*, Božena Slančíková-Timrava, *Stretnutie s nepriateľom*, Leopold Lahola, *Cudzia žena a muž pod posteľou*, Fiodor Michajlovič Dostojevskij, *Dom v stráni*, Martin Kukučín a *Bratia Jurgovci*, Ivan Horváth). V roku 2006 inscenoval spolu s Patrikom Lančaričom svoju prvú hru v SND *Partybr(e)akers*. V roku 2009 uviedli v Divadle Astorka Korzo 90' úspešnú inscenáciu *Červená princezná*. Peter Pavlac za túto hru získal Cenu Tatrabanky za umenie v kategórii Mladý tvorca. Jeho adaptácia románu Jána Roznera *Sedem dní do pohrebu* v réžii Lubomíra Vajdičku v DSNP v Martine získala cenu denníka SME ako najlepšia slovenská inscenácia sezóny 2011/2012, zároveň získala Grand Prix festivalu Nová dráma.

V roku 2013 napísal hru *Hana* pre Mestské divadlo Žilina na motívy života Hany Hegerovej. Hra *Einsteinova žena* vyhrala Cenu Alfréda Radoka a mala premiéru v roku 2014 v Divadle Astorka Korzo 90'.

MIRIAM KIČIŇOVÁ (1985)

V roku 2009 absolvovala štúdium dramaturgie a teórie a kritiky divadelného umenia na Vysoké škole múzických umení v Bratislave. V rokoch 2009 – 2010 pôsobila ako pedagogička na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave a Konzervatóriu v Košiciach, kde vyučovala dejiny divadla, rozbor drámy. Už počas štúdia sa venovala dramaturgickej, ale aj recenzentskej činnosti pre projekt Monitoring divadiel na Slovensku či pre časopis KØD.

Bola pri založení študentského kritického časopisu Reflektor. Od roku 2011 pôsobí ako lektorka dramaturgie v Slovenskom národnom divadle. Venuje sa edukatívnej (Dielňa tvorivého písania, Hovorme o divadle...) a dramaturgickej činnosti (*Pamäť vody*, *Coriolanus*, *Malomeštiakova svadba*, *Veľa kriku pre nič*, *Leni*, *Polnočná omša*). Ako dramaturgička spolupracovala aj s Divadlom LUDUS, Divadlom Andreja Bagara v Nitre, Divadlom Jonáša Záborského v Prešove i so Štátnym divadlom Košice. Od roku 2009 je členkou porôt na prehliadkach aj postupových súťažiach amatérskeho divadla na Slovensku.

Vladimír A čo keby sme sa kajali?

Estragon Z čoho?

Vladimír No... (*rozmyšľa*) nemusíme zachádzať do detailov.

Estragon Že sme sa narodili? (*Vladimír sa rozosmeje, ale hneď sa zarazí, prikladajúc si ruku k ohanbiu a skríví tvár*).

Vladimír To sa už ani neodvážime zasmiať.

Estragon Hovoríš o odriekaní.

Vladimír Iba sa usmiať. (*Vylúdi na tvári aký-taký úsmev, tvár v úsmeve zmeravie, po chvíli sa úsmev stratí*.) To nie je jedno a to isté.

Čo sa dá robiť... (*Pauza*).

* * *

Vladimír: Nestrácajme čas zbytočnými rečami.

(*Pauza. Vehementne.*) Robme niečo, kým sa nám núka príležitosť! Nie každý deň nás niekto potrebuje. Nie, naozaj nemožno povedať, že by niekto potreboval akurát nás. Druhí by to tiež dokázali a možno aj lepšie. Výzva, ktorú sme práve počuli, je adresovaná skôr celému ľudstvu. Ale na tomto mieste a v tejto chvíli, ľudstvo, to sme my, či sa nám to páči, alebo nie. Využime to, kým nie je príliš neskoro. Aspoň raz reprezentujme dôstojne tú háved', medzi ktorú nás zahnilo nešťastie. Čo na to povieš? (*Estragon nič nehovorí.*) Je pravda, že aj keď so založenými rukami zvažujeme pre a proti, robíme česť svojmu údelu. Tiger ani na sekundu nerozmýšľa a rovno sa vrhá na pomoc svojim rodovým príslušníkom. Alebo ujde do najhustejšej húštiny... Ale o to nejde. Čo urobíme tu a teraz, o tom treba rozmýšľať. Máme šťastie, že to vieme. Áno, v tomto nesmiernom zmätku je len jedno jasné: čakáme, že príde Godot.

* * *

Isté je, že v týchto podmienkach čas plynie pomaly a núti nás, aby sme ho zaplnili činmi, ktoré – ako to povedať – sa na prvý pohľad môžu zdať rozumné, ale na ktoré sme si zvykli. Povieš, že to robíme preto, aby sme sa nezbláznili. Súhlasím s tebou. Ale neblúdi už náš rozum v nekonečnej noci bezodných hlbín? Tak nad týmto si niekedy hlavu lámam. Sleduješ moje úvahy?

* * *

Nie, chcem povedať, že by som netvrdil, že som nemal hlavu celkom v poriadku, keď som prišiel na svet. Ale o to nejde.

BECKETT, S. *Čakanie na Godota*. Prekl. Elena Flašková.

Banská Bystrica : Drewo a srd, 2002. s. 93 – 95.

NINO HARATISCHWILI

BLUDIČKY

LAND DER ERSTEN DINGE

Preklad: Martina Vannayová

Text hry vznikol v rámci koprodukcie medzi Deutsches Theater v Berlíne a Slovenským národným divadlom v Bratislave. Inscenácia je súčasťou projektu Art of Ageing, ktorý je iniciovaný Európskou divadelnou konvenciou (ETC) a podporovaný programom Kultúra Európskej únie.

Copyright © Verlag der Autoren,
Frankfurt am Main, Germany
All rights reserved

POSTAVY

LARA – bývalá sudkyňa, pripútaná na lôžko. V každom jej slove cítiť pachuť železa a nevie sa preniesť cez to, že všetky utópie sú už dávno vykastované. Seriály, ktoré pozerá, neznáša, a odmietla uznať, že časy, na rozdiel od života, je už dávno možné predvídať.

NATÁLIA – Larina ošetrovatelka, bývalá organistka, pripútaná k Východu, ktorý v sebe nosí ako kardiostimulátor.

STARÝ MUŽ – jeho tvár sa mení v súvislosti s tým, s ktorou ženou práve je. Podľa neho je škoda, že láska už dávno stratila rozprávkový rozmer a že motýle si lámu svoje krídla o kôru stromov, lebo sa už neoplatí pohláznúť sa. Okrem toho by sa rád niekedy poriadne vyspal.

MALÝ CHLAPEC

1. Dom, ktorý je obklopený nánosom prachu a ticha, je tak dlho ponorený do zimného spánku, že už nevie, ako chutí bdenie. Lara leží na posteli. Natália sedí vedľa. Uprene hľadia na televíznu obrazovku.

LARA (myslí si) Prežila som aj horšie veci, prežijem aj toto. Tieto hlúpe pesničky, každé ráno. Ako keby som bola padnutá na hlavu. Čo si o sebe myslíš?

NATÁLIA (myslí si) Nerozumiem, čo je na tých písmenách také komplikované?! A, nie E. Volám sa Natália, A, do čerta!

LARA (myslí si) „Áno, fajn, prehltnite tie tabletky, áno, fajn.“ Akoby som bola pes. Neprestajne sa hlúpo vyškiera, s tým výrazom na tvári by mi do jedla primiešala aj jed na potkany. *A tá moja potvorská dcéra* mi akurát takúto dotrepe do domu. Pozná ma, vie, čo si o tom myslím. Robí to len preto, aby ma potrestala. Ach! Mika, kedy už konečne vyrazíme! To bude zábava! Vždy si chcel, aby som ťa naučila hrať poker a blackjack, ach, to bude úžasné. V najlepších časoch som

nabila všetkých tých starých ‚paprdlov‘. Šik fáro a my v ňom. Bude to pohľad pre bohov! Mika, ty by si mi také niečo nespravil, nemám pravdu, slniečko moje?

MALÝ CHLAPEC Prosím ťa, až taká zlá predsa nie je.

LARA (myslí si) Nepoznáš ju. Veď sa na ňu pozri. Robí sa, že je neviniatko. Minule mi dala na nočný stolík nesprávne tabletky. Stavím sa, že sa nemôže dočkať, kedy otrčíim kopyta. Boh vie, čo jej tvoja matka nasľubovala. Možno...

NATÁLIA (myslí si) „Nie, nechcem tie modré pančuchy, nenosím ich už od 1995, chcem tie čierne!“ Prečo ich teda nevyhodíš? 1995? Pardon. Človeka všeličo prežije, ale teda minimálne pančuchy treba dať do vynoseného alebo vyhodeneho životného obdobia.

STARÝ MUŽ *Posledná borba vzplála, dajme sa na pochod! Internacionála! Je ľudstva nový zrod.* V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Veľa ľudí z Východu. Stovky ľudí. Na Západe. Vedci, umelci, dokonca kňazi. Mnohí vraj spáchali samovraždu, mnohých jednoducho nikdy nenašli, pri mnohých išlo údajne o hlúpe „nehody“.

MALÝ CHLAPEC Pod' zahráme si našu hru.

LARA (myslí si) Ó, bože, to už je večnosť.

MALÝ CHLAPEC Pod' už, začni.

LARA (myslí si) Okej, okej, okej, ty aj tak nedáš pokoj! Neúnnavný kráľ a jeho čarodějnícky učen sa práve chystajú prejsť púšťou...

NATÁLIA (myslí si) Ani jedna jediná fotka. Ani jedna fotka v celom dome. Čo to má znamenať? Dom bez fotiek. Pani Gendigová – nech odpočívaj v pokoji, mala fotky svojich detí a vnúčať všade. Bože, kedy sa už začne ten prekliaty seriál.

LARA (myslí si) Ja by som mala napiecť jablkový koláč. Hm, jablkový koláč. S mrveničkou a so škoricou. A ukázať jej, ako sa to robí, nie dáka cukrová zrazenina, akú mi nedávno naservírovala. Tam, odkiaľ pochádza, jedla len varenú jahňacinu a sušené ovocie. Ja som vždy dávala pozor na tvoje zdravie, Mika. Nikdy si nechcel jesť zeleninu, čo som len všetko vyskúšala, aby si ju zjedol. Bola som taká vyaliezavá, božemôj, taká vyaliezavá.

MALÝ CHLAPEC Pod' už, hraj ďalej! Teda, prechádzajú oranžovočervenou púštnou ríšou na svojou nebovomodrom aute.

LARA (myslí si) Oranžová je odporná farba. Radšej jantár?

NATÁLIA (myslí si) Keby aspoň z času na čas mala nejakú návštevu. Čo je to za človeka, čo sa neodvážia zavolať vlastnej dcére? A chlapec? Stále hovorí o svojom chlapcovi, „môj vnuk, môj vnuk“, a ten kde trčí?

Zajtra o dvanástej. Zajtra, alebo? Áno, áno, zajtra o dvanástej mu konečne môžem zavolať, povedal právnik. Na hlasu me poznám, či s ním dobre zaobchádzajú!

MALÝ CHLAPEC No dobre, prechádzajú teda svojou púštnou ríšou jantárovej farby a hľadajú najnádhernejšie miesto, kde môžu založiť svoju nádhernú krajinu! A keď objavia oázu a chcú sa tam usadiť, povie čarodejníkov učení kráľovi, že v jeho ríši môžu byť len pekné veci a spomienky, a požiada ho preto, aby svoje auto nechal v piesku na púšti.

LARA (*myslí si*) Netáraj. To je nelogické. Tak sa to nehra. Čo zas na mňa ziza? Hádam nečaká, že sa na ňu tiež usmejem? Teda, prosím ťa, zlatko.

NATÁLIA (*myslí si*) Čo si o sebe myslíš? O chvíľu explodujem, nakričím jej do tváre. Áno, možno by som to mala urobiť, aby sa prestala na mňa takto pozerieť. Jednoducho vstať, hodiť tú idiotskú väzu na zem, strhnúť tie zasvinené záclony a podupať ich, napchať jej do úst jedlo, na ktoré tak namrzeno zazerá.

MALÝ CHLAPEC Prečo je to teraz nelogické?

LARA (*myslí si*) Áno, čo to má spoločné s tým autom?

MALÝ CHLAPEC No, áno, kráľ sa nechce vzdať svojho auta, lebo s tým autom súvisí niečo, čo nevie a nechce pustiť...

NATÁLIA (*myslí si*) Konečne seriál!

LARA (*myslí si*) Konečne seriál!

2. Seriál pokračuje. A dom ďalej stoná a achká, keď sa pokúša prevaliť na druhú stranu. Na východnú stranu. Natália telefonuje.

LARA Natalie!

NATÁLIA (*myslí si*) A! A! Natália! Božemôj, veď to nemôže byť také ťažké! /Idem! / Musím končiť. Prosím, zariadte, aby tá rodina dostala na budúci týždeň peniaze.

NATÁLIA Mám vám trochu napraviť vankúš?

LARA Nie. Netreba.

NATÁLIA Ale takto zle vidíte.

LARA Čo je také ťažké pochopiť na jednoduchom nie?

NATÁLIA Chcem len...

LARA Čo? Pomôcť?

NATÁLIA Chcem len, aby ste sa cítili pohodlne.

LARA *Pohodlne* sa budem cítiť, až si po mňa príde môj vnuk a odvedie ma odtiaľto. Až potom sa budem cítiť pohodlne.

S kým ste telefonovali?

NATÁLIA So svojim synom.

LARA Aha. A čo robí synáčik?

NATÁLIA Študuje.

LARA A čo z neho bude?

NATÁLIA Chcel by robiť niečo s ekonomikou, ale to sa ešte môže zmeniť. Je veľmi, no, áno, nestály.

LARA S ekonomikou. Jasné. Vy na Východe si myslíte, že tu všetci žijeme v oáze. Vyjasnite mu to, otvorte mu oči! Naši chlapci sú tu už dávno všetci zmutovaní. Zombie, nič než zombie!

Ja som išla do ulíc, žiadala o svoje práva, za niečo som sa zasadzovala. Bojovala som za svoje názory. Ale moja dcéra o takom niečom nechce ani počuť. Chce mať len svoj „pokoj“. V dvadsiatke, tridsiatke, štyridsiatke – vždy by chcela mať len pokoj. Pritom som ju aj Míku vychovávala v duchu odporu. Našťastie pri Míkovi to prinieslo ovocie.

NATÁLIA Áno, bolo by to pekné, keby vás čoskoro prišiel navštíviť. Možno by vás potom zobral na liečenie.

LARA Kam? Na aké liečenie?

NATÁLIA (*myslí si*) Prečo som to povedala? Kúra liečivými prameňmi. To aj my hovoríme po slovensky. Kúra. To bývalo za mojej mladosti. Aj za tvojej.

Grófka sa ide rozvádzať?

LARA To už prečo?

NATÁLIA Ach, áno, vy ste predsa pri tom diele včera zaspali.

LARA Nie, Natalie, mala som len privreté oči, nespala som.

NATÁLIA (*myslí si*) A! Na-tá-li-A!

Mne sa to tiež stáva. Teším sa celý deň, že si večer dám nohy dohora a potom... bum, okamžite zaspím a už nič nevnímam.

LARA Vyroziť si nohy hore. Nie dať dohora.

NATÁLIA Pani Gendigová mala satelit a ja som mohla pozerieť televíziu vo *svojom* jazyku.

LARA Pani Gendigová, pani Gendigová. Bola to sprostá krava, ktorá nemala celý život nič lepšie na práci, ako slediť za svojím mužom, ktorý ju podvádzal. Ja nie som pani Gendigová a ani nehodlám byť ako ona. To by som sa radšej zastrelila. A ani tak ľahko nezaspím. Aj keď moje telo už tak nespolupracuje, môj mozog je tip-top. Poznáte ten výraz? Tip-top.

A mimochodom, satelity sú nezdravé, niekde som to čítala. Mobily tiež. Ani Míka ho nemá.

NATÁLIA (*myslí si*) Nezdravé! Ty si tu tá najnezdravšia!

LARA (*myslí si*) Keby *ona* konečne raz nabrala odvalu, pohla tým svojím vychudnutým zadkom a prišla pozrieť svoju chorú matku. Jedinú matku, ktorú má. Ale nie, je taká zaneprázdnená svojimi prednáškami, musí predsa tým onanistom a mamičkiným synáčikom priblížiť vysokú kultúru starého Grécka. Ach, Míka. Ty si úplne iný ako tvoja matka. Ty

a ja sme z rovnakého cesta. Ako môžu gény jedného podvieť! Preskočia jednoducho jednu generáciu.

NATÁLIA Dobré, konečne Antónia zistí, kto je v skutočnosti Justus.

LARA (*myslí si*) A o čo jej išlo, keď mi na krk hodila túto otrasnú osobu. Tá stará to už nemá v hlave v poriadku, môže sa stať, že zamaže steny marmeládou a vydesí susedove deti, lebo bude stáť nahý v okne.

NATÁLIA O čo tam teraz ide? Kto je tá žena, a čo robí v grófkínom dome?

LARA Kto včera spal? Vy alebo ja? To je Jaspersova sestra, ktorá chce dedičstvo. Tú herečku by mali poslať na svetovú výstavu poprsia, keby také niečo existovalo, určite by vyhrala prvé miesto. Ona miluje tohto týpka, ktorý vyzerá ako pudlík, bohvie ako sa volá. Ale on má inú ženu, ktorá má vždy také prívreté oči. Áno, tak tomu sa dnes hovorí herectvo.

V každom prípade sa ten chlapík zmieta medzi kriticou a prsnatým zázrakom.

NATÁLIA Ďakujem.

LARA (*myslí si*) Nenávidím tento tupý seriál.

NATÁLIA (*myslí si*) Nenávidím tento idiotský seriál.

3. Keď sa hodinové ručičky pretočia proti svojmu prirodzenému behu, časy sa stanú chaotické, rýchlejšie, ako by si človek myslel. A v časoch, ktoré bežia dozadu, prúdi hustý, pevný a lepkavý vzduch, ktorý sa chvíľami dusí sám sebou.

Natália sa stráca v dôkladnosti, banalitách a v hektike, aby utiekla tomu času, ktorý beží dozadu. Starý muž sa jej zhonu prizera.

STARÝ MUŽ V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Z Východu. Veľa ľudí.

NATÁLIA Nezačínaj s tým zas. Prosím. Nechcem to počuť.

STARÝ MUŽ Poznám ťa predsa, Tati.

NATÁLIA Vždy ma volal Tati. Nikto iný. Len on ma tak volal.

STARÝ MUŽ Nerozumiem tomu. Nerozumiem, ako môžeš takto uvažovať. Ako môže byť človek taký. Poznám ťa, Tati, naozaj takto nemôžeš uvažovať!

NATÁLIA Vieš, čo si naozaj myslím? Áno, chceš to vedieť? Mne je jedno, čo bolo predtým. Mne je jedno, či by to môj otec akceptoval, lebo on je mŕtvy, David, mŕtvy, a jediný, čo mi zanechal, bol ten prekliaty „kádrový posudok“. „Kádrový posudok“, ktorý mi nedovolil robiť to, čo som chcela robiť, žiť tak, ako som chcela žiť. Áno, David, otec je mŕtvy. Ale ja ešte žijem, a ty tiež,

a predovšetkým žije náš malý, ktorý spí vedľa v izbe a ktorý od nás čaká budúcnosť.

Môžeš ísť na Západ. Môžeme... Pomysli jednoducho na to, aké možnosti sa v tom slove skrývajú! Už sme dosť dlho trčali v tomto bahne.

Ako môžeš váhať, ako ti vôbec napadne, že by ti mohlo byť ľúto za tou hlúpou odborovou organizáciou a твоjím pokašľaným inštitútom?

Si pri zmysloch? Konečne by som mohla vystupovať. Konečne by som mohla hrať.

Viem, čo teraz povieš. Obaja sme predsa vtedy vyšli do ulíc. Áno, koniec šesťdesiatych, zdalo sa, že zmeny budú možné, áno, išla som do ulíc, musela som byť dobrá dcéra svojho otca, rovnako odvážna a volnomyšlienkárska a potom, čo potom, no? Stojíš pred tankami a počuješ spíty smiech, počuješ, ako si veľkých reformátorov predvolali do Moskvy, ako poslušne podpísali, čo povedal Kremel... A chce sa ti grať.

STARÝ MUŽ Pokúsila si sa o to, to sa ráta. Aj ja.

NATÁLIA Ty chceš vždy všetko robiť správne, David, ale neexistuje žiadne *správne*, aspoň nie *tu*. Nikdy to nebude iné. Veď sa pozri, čo priniesli tieto *reformy*! Všetko sa vracia do starých kolají, normalizuje sa! Kolkých uväznili, niektorých dokonca zabil. Študenti sa upalujú a všetci sa tomu prizerajú a myslia si: načo to robia?

STARÝ MUŽ Ale nezaujíma ťa, čo odo mňa chcu?

NATÁLIA Viem toho dosť. Nemusím poznať všetky detaily.

STARÝ MUŽ Nie si taká, Tati, ty nie si taká.

NATÁLIA Ale som, to som ja. Pozri sa na mňa.

Taká banálna a pragmatická je tvoja žena.

STARÝ MUŽ Sú zodpovední za smrť tvojho otca a ty chceš, aby som pre nich pracoval?

NATÁLIA Povedal. A potom začal o tom účte.

To si zapamätal, nemôže zabudnúť. Moja mama mu to musela prezradiť!

STARÝ MUŽ Deväť rokov ho väznili, mučili ho, zaobchádzali s ním, akoby nebol človek. Oči, oči tvojej matky, keď o ňom hovorí...

NATÁLIA Ako sa vždy rozčúľil, keď začal hovoriť o mojom otcovi, akoby ho s ním spájalo dlhoročné kamarátstvo. Glorifikoval ho. Áno, vždy mal ten idiotský sklon k romantike!

STARÝ MUŽ A potom, zrazu, ho pustili, ešte to aj nazvali *milosť*, a poslali ho na liečenie, na liečenie, pomysli, Tati, kde zomrel na smiešny zápal pľúc, lebo mal tak zničené telo, že už bol len ako tieň a potom tvojej mame na účte zarátali ešte aj toto *smrteľné liečenie*! Áno, musela zaplatiť ešte aj za smrť svojho muža.

A ty chceš, aby som teraz robil pre týchto ľudí?

NATÁLIA Ten výraz tváre. Ako ho nenávidím.

Zmes ľútosti a hnevu.

Išla som k nemu. Dotkla som sa ho. Tak, tu, presne, tak to mal rád. Bola to jedinečná šanca a ja som ju chcela využiť.

STARÝ MUŽ To je šialené. Tati, si moja žena, ty si časť mňa, nesmieš takto rozmýšľať, vážne odo mňa nemôžeš chcieť, aby som...

NATÁLIA (hlasno): Prestaň s tým, prestaň chcieť byť niekto iný! Čo si ty nejaký revolucionár. Si v strane, David.

STARÝ MUŽ To je strašné, že mi to teraz vyhadzuje na oči, vieš veľmi dobre, prečo som do strany...

NATÁLIA Som ti vďačná, že si vstúpil do strany, aby som mohla dostať toto smiešne miesto v hudobnej škole. Ďakujem, ďakujem, ďakujem, David. Nič ti nevyčítam. Vstúpil si do strany, David, lebo si chcel svojmu synovi dať niečo lepšie ako jedenapolizbový byt v panelákovej barabizni na okraji mesta. A pretože príjem, keď si nebol v strane, s ktorými som sa chcela, aby si nás uživil. Nie je to tak?

Kričala som naňho. Prestala som sa ovládať, čo bola moja obľúbená činnosť posledných dvadsať rokov.

STARÝ MUŽ Ale nejakú konzekvenciu, nejaké resumé si predsa musela zo svojho rodinného príbehu vyvodit'?

NATÁLIA Kričal.

Och, áno, David, vyvodila som: doteraz bol môj život mizerný. Nemohla som chodiť do takej školy, do akej som chcela, nemohla som sa kamarátiť s deťmi, s ktorými som sa chcela, chcela som hrať na klavíri a namiesto toho som sa musela uspokojiť s hrou na organe, ktorý bol ako religiózny nástroj zakázaný, a preto nenašli dosť iných uchádzačov. A prečo to všetko? Lebo môj otec bol politický väzeň, nepriateľ režimu, no, áno, „parazit“!

A ja z toho všetkého vyvodzujem takúto konzekvenciu, môj milý, a síce, že môj syn sa má mať lepšie. A keď zase začal hovoriť o mojom otcovi, prerušila som ho: zobral si si mňa a nie môjho otca, povedala som.

Tak, myslím, že ma volá.

4. Lara odíde zo svojej izby, vonku je podvečer alebo možno už noc, čas už položila na lopatky, aspoň vo svojej predstave.

MALÝ CHLAPEC Vieš, že nenasadnem.

LARA Pod' už, toľko si precestoval, ďaleké krajiny, to si už predsa musel pomaly zvládnuť svoje fóbie.

MALÝ CHLAPEC To nie je fóbia, ale moje presvedčenie.

LARA Ale človek sa vo svojom presvedčení môže mylíť. A poriadne!

MALÝ CHLAPEC Hovoríš z vlastnej skúsenosti?

LARA Keď narážaš na to, že som zmenila povolanie a chceš mi tu šíriť tézy svojej matky, musím ťa sklamať.

MALÝ CHLAPEC To nemá s mamou nič spoločné!

To je otázka, ktorú som ti chcel položiť už dávno.

Ako to rečnícka? Chcem to naozaj vedieť.

Prečo moja stará mama, feministka a ľavičiarka, anarchistka a právnička, ktorá podľa vlastných slov právo študovala len preto, aby „týmto šovinistickým kapitalistickým sviniam pomocou ich vlastných zákonov odrezala gule“, odrazu prevráti kabát? Ako sa z niekoho takého zrazu stane štátu poplatná úradníčka v sudcovskom talári?

LARA Nepáči sa mi tento sarkastický tón. Hodí sa tvojej mame, ale nie tebe.

MALÝ CHLAPEC Nechcel som ťa zranit'. Naozaj to chcem pochopiť. Medzičasom by som to mohol pochopiť, len keby si mi to vysvetlila.

LARA Veci sa menia. Menia sa rýchlo a brutálne. Bez najmenšieho varovania a ty musíš začať od začiatku.

Obzri si ho! Je neskutočný! Nebovomodry, s bielymi koženými sedačkami.

MALÝ CHLAPEC Som vegán, stará mama.

LARA Čo má mäsozravnosť spoločné s naším fárom.

MALÝ CHLAPEC Kožené sedačky.

LARA No a? A topánky nenosíš? Pobehuješ nahý?

MALÝ CHLAPEC Existujú alternatívy. Vegánske alternatívy.

LARA To máš tiež od svojej matky. Všetky tie vege hlúposti. Vždy ťa podporovala v tých tvojich sprostostiach, ale musela pritom vedieť, že ti tým nerobí žiadnu službu. Ešte stále si myslíš, že môžeš zachrániť svet tým, že vykopeš mŕtvych a vymámiš z nich ich tajomstvá? Tí ti nič neprezradia. Ale ja áno.

MALÝ CHLAPEC Ach, stará mama...

LARA Odkedy ma voláš stará mama?

MALÝ CHLAPEC Človek sa v dialkach stane sentimentálny.

LARA Lara je vo mne neprestajne, milý môj. Inak by som sa cítila ako stará baba, ktorá si nevšimne, keď jej do jedla primiešajú jed na potkany.

MALÝ CHLAPEC Kto by ti chcel zamiešať jed do jedla?

LARA Myslíš si, že môj život boli len samí priatelia? V živote, aký som žil, sa človek niekedy aj umaže. Chceš vedieť, prečo som

si navliekla sudcovský talár? Lebo som pochopila, že svet nebude lepším miestom len preto, že budem protestovať proti vojne s transparentom, ktorý si sama vyrobím a keď si do vlasov zastrčím kvety a na dvere si dám antiatómovú nálepku.

MALÝ CHLAPEC Treba však hneď spraviť úplný opak a pokúšať sa uchmatnúť si najväčší kus koláča?

LARA Kto sa dá na vojnu, musí bojovať. Také jednoduché to nie je.

MALÝ CHLAPEC Tvoja „úžasná“ téza sa mi neuveritelne páči.

LARA Prečo sa takto natahujeme? Keď si bol malý, nikdy sme sa nehádali. Pamätáš sa na našu tajnú reč? Naše slová neboli zničené, omlété ako kamene v mori. Chcel si toľko toho vedieť.

MALÝ CHLAPEC Chcel som vedieť, aký bol svet pred tým, než som bol ja. A ty si na to vždy povedala... Lara Svet bol diera, než si prišiel.

MALÝ CHLAPEC Vôbec si sa nezmenila, Lara.

LARA Pamätáš si ešte našu hru? Tú hru si mal tak rád.

MALÝ CHLAPEC Áno, áno, kráľ a čarodejníkov učení.

LARA Vtedy sme sa rozhodli preskúmať spolu púšť. Ty, ja a toto božské auto. 98 PS Nebovomodré.

MALÝ CHLAPEC Nechceš tomu rozumieť, však? Nešoférujem.

LARA Vieš, aká som kedysi bola šoférka?

MALÝ CHLAPEC Áno, spomínam si. Viackrát som ti ovracal auto.

LARA Čo to hovoríš? Páčilo sa ti to. Ty, ja, vietor vo vlasoch a Bob Dylan.

MALÝ CHLAPEC Ty si nikdy so mnou v aute Boba Dylana nepočúvala. To si vymýšľaš.

LARA Povedz, berieš drogy? Iste nejaké vedomie rozširujúce svinstvo. Castanedovské hlúposti. Za mojich čias, vtedy bol veľmi, ako sa povie, populárny. Všetci chceli zavýjať s kojotmi a žrať kaktusy, ktoré otvárajú dvere do rozprávkového sveta, kde sa dá 24 hodín neprerušene súložiť.

MALÝ CHLAPEC Neberiem drogy.

LARA A možno by si mal. Iste, nie vo veľkom. Treba vedieť, čo ti sadne a čo nie. Ja som napríklad nebola na to amfetamínové svinstvo, bola som po ňom príliš dôverčivá. Predovšetkým sexuálne.

MALÝ CHLAPEC Nemyslím, že chcem vedieť detaily.

LARA Hej, Mika, kde som len dala čizmy? Potrebujem ich. Sú akurát dobré na chodenie po piesku.

5. Mŕtvi sú niekedy vernejší spoločníci ako živí. Vedia to obe ženy, ktoré sú spolu

v jednom priestore a dúfajú, že jedna druhú neprehliadne.

Natália krája jablko. Lara sedí vzpriamene na posteli.

LARA Mika volal.

NATÁLIA Naozaj, vôbec som nepočula zvonit.

LARA Čo ste mali výcvik pri KGB? Prečo sa smejete?

NATÁLIA KGB, ako ste to povedali. To je... zábavné, akoby to slovo bolo otrávené.

LARA Zábavné? Zábavné? Čo by na tom slove malo byť zábavné? Nie, nie tak nahrubo, nie tak nahrubo. Myslela som, že ste klaviristka! Ako môžete tie jablká krájať tak nahrubo? Ten koláč bude tragédia.

NATÁLIA Organ. Hrala som na organe.

LARA Organ. Pozoruhodný nástroj. Prečo ste nepokračovali so svojou sakrálnou hrou?

NATÁLIA Nekrúť psa, keď spí. Čo bolo, to bolo, teraz je to preč. Prečo sa smejete?

LARA Nebuď. Nie nekruť. Spiacich psov nemožno budiť, hovorí sa.

NATÁLIA Áno, prepáčte.

LARA A nemusíte sa stále ospravedlňovať. To svedčí o slabej vôli. To som aj Mikovi vždy hovorila.

NATÁLIA Radšej som chcela hrať na klavíri, ale... nesmela som.

LARA Ach, čo všetko som ja nesmela a napriek tomu som to robila. Nemávajte tu s tým nožom. Čo ma chcete podrezať?

NATÁLIA Čo povedal?

LARA Kto?

NATÁLIA No, váš vnuk. Čo robia vykopávky?

LARA Dúfam, že sa aspoň niekedy poriadne napije tequila a zbalí pár roztúžených Latinskoameričaniek. Keď som bola v jeho veku, nič som si nedala ujsť. Poznáte ten výraz? Natalie! Nič si nedať ujsť? Brala som všetko, čo šlo. Ale on? Drepi neustále v nejakých temných hrobch. Čo dúfa, že pod tou zemou nájde?

NATÁLIA Možno rozumieme veciam lepšie, keď poznáme ich pôvod. Kedy vás príde navštíviť váš vnuk?

LARA Príde, hneď ako bude môcť. Nechcem ho zbytočne znepokojovať. Nechal by všetko okamžite tak, keby vedel, že jeho nepodarená matka nepovažuje za dôležité prísť ma navštíviť. Naposledy keď tu bola, sem dotrepala takého chumaja a predstavila mi ho ako svoju novú veľkú lásku. Číslo deväť, ak som to správne zrátala. Teraz už iste dorazila k číslu dvadsať. K nejakému úbožiakovi, ktorý si ani šnúrkou na topánkach nevie zaviazať.

Nepozerajte sa tak na mňa a dávajte pozor na tie jablká!

NATÁLIA Ale keď som ja stretla vašu dcéru...

LARA Vy ste ju stretli?

NATÁLIA Áno. Samozrejme. Musela som predsa vedieť...

LARA Nakoniec, museli ste predsa vedieť, v akom štádiu chradnutia sa nachádzam?

NATÁLIA Čo to znamená „Hinsiechen“?

LARA Pozrite sa na mňa a budete to vedieť.

NATÁLIA Prišla práve z práce. Stretli sme sa v menze. Rozprávala mi o svojich študentoch. Aj o vás rozprávala.

LARA Aha, iste vám objasnila, s akým šialencom budete mať tú česť. Dala vám tipy ako prežiť v mojej blízkosti? Takpovediac návod na použitie?

NATÁLIA Hovorila o vás len dobré veci.

LARA Čo také dobré sa dá o mne poňvetať?

NATÁLIA Napríklad, že ste pomohli mnohým ľuďom, ktorí boli v bryndze.

LARA V brynzde?

NATÁLIA No mali problémy, nie je to tak?

LARA V ‚brynde‘. Povie sa to v ‚brynde‘, nie v brynzde.

NATÁLIA Že ste boli aktívna.

LARA Verte, že to nemyslela pozitívne.

NATÁLIA Že ste ju vychovali sama, po rozvode.

LARA Rozvod? On ma nechal samu s dieťaťom. Bez toho, aby sa zaujímal, ako zaplatím poondené nájomné a ako vôbec prežijeme.

NATÁLIA Myslela som si, že ste mali dobrú kariéru.

LARA Áno, mala som dobrú kariéru. Ale neprinášala zisk. Mala som smolu, že som žila v kapitalizme. Politickí väzni, utečenci a študenti nie sú veľmi rentabilní.

NATÁLIA Myslím, že preceňovali socializmus.

LARA Ach čo? Jasné, hlavne, že si v supermarkete môžete kúpiť Nutelu a rozhodovať sa medzi osemdesiatimi sortami cestovín. To robí človeka šťastným. To je ten správny systém.

NATÁLIA Vaša dcéra o vás naozaj hovorila len to najlepšie.

LARA Spomínala aj moje vynikajúce materské výkony?

NATÁLIA Prečo o nej tak škaredo hovoríte?

LARA Nie som to ja, kto nepríde navštíviť svoju chorú matku a tvrdí, že som sa starala len o svoju kariéru, čím som vydesila jej otca a nie som to ja, kto roky vycíta, že som ju nechala samu! Ach, nechajme to!

NATÁLIA Ešte trochu škoricie alebo toľko stačí?

LARA Ach, robte, čo chcete. Aj tak nechcem žiaden koláč.

NATÁLIA Ale, áno, dočerta! Koľko sa tu s tým trápim! Chcem skrátka vedieť, či tam mám dať ešte škoricu! A mimochodom, svojho času som poznala dosť spolupracovníkov KGB.

LARA To muselo stačiť! Škorica, myslím. Áno, myslím, že to už stačilo.

6. Natália napúšťa vodu do vane. Starý muž sedí na okraji vane a pozerá sa, ako Natália nastavuje správnu teplotu; takú, ktorá pokožku nespáli ani nepodráždi a najmä vzbudí v človeku spomienky.

STARÝ MUŽ V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Veľa ľudí z Východu. Stovky ľudí.

Dobre, dobre. Prestávam s tým. Aj v Ríme sme mali takú veľkú vaňu. Prvý byt. Prvý západný byt.

NATÁLIA Áno, bola to pekná vaňa.

STARÝ MUŽ Tak rada si sa kúpala, hodiny si mohla ležať vo vani.

NATÁLIA Tá stará s tými držadlami bola potom v Moskve. Celkom na koniec. Náš posledný byt, naša posledná vaňa.

STARÝ MUŽ Najmä tam, v Moskve, si sa vždy tak rada kúpala. Ležala si tam hodiny, v tej pene do kúpeľa s brezovou vôňou. Z Drážďan... Sadol som si k tebe. Ako teraz. Vtedy po tom koncerte.

NATÁLIA Toľko kvetov, už sme nemali žiadnu vázu, tak som ich dala do hrncov, pamätáš sa?

STARÝ MUŽ Bola si taká šťastná.

NATÁLIA Veď som aj na ten deň dlho čakala. Môj prvý koncert, môj prvý oficiálny koncert.

STARÝ MUŽ Povedala si: Teraz sa všetci doplazia. Nedovolili mi vtedy študovať a teraz pozerajú v televízii, ako hrám Bacha v Moskve.

NATÁLIA Naozaj som to povedala?

STARÝ MUŽ Áno.

NATÁLIA Nemám čas na táranie. Musím ju ísť poumývať.

STARÝ MUŽ A čo koncert v Leningrade k dvadsiatemu šiestemu zjazdu strany. Mesiace chodili za mnou ľudia a hovorili, aká báječná si bola.

NATÁLIA Nemusíš mi osladzovať spomienky, David. Viem presne čo naša slávna, národná „Pravda“ o mne písala.

Nadpis znel: „Bach pre Brežneva.“

STARÝ MUŽ A čo je na tom opovrhnutiahodné?

NATÁLIA Všetko na tom je opovrhnutiahodné, David.

STARÝ MUŽ Bola to pocta, vtedy, prosím ťa.

NATÁLIA Pocta? Načo? Kvôli čomu?

STARÝ MUŽ Azda kvôli mojej bezhraničnej

oddanosti vlasti. V službe „ideám socializmu“.

NATÁLIA Vstaň konečne, mám teraz prácu.
STARÝ MUŽ Bola si národný poklad, pravý klenot, ktorý reprezentoval našu krajinu, dokonca ti dovolili cestovať von. Prečo sa teraz tváriš, že sa to nestalo? Akoby to nič neznamenalo?

NATÁLIA Lebo to nič neznamenalo.

STARÝ MUŽ (*kričí*): Robil som to všetko pre nás! Pre teba! Poď von z tej prekliatej vane! Začni konečne zasa žiť náš život!

NATÁLIA Búchal na dvere. Bola som taká unavená. A on neprestával. Búchal a búchal. Bolo to koncom osemdesiatych.

STARÝ MUŽ Tisícdeväťstoosemdesiatosem, presnejšie.

Nevstávala si z postele, syna si poslala do školy bez raňajok a ja som bol pre teba vzdych. Teraz to už môžeš predsa povedať, nie? Teraz sa to predsa dá? Teraz je to už predsa jedno? Prečo to nepovieš?

NATÁLIA Čo chceš počuť?

STARÝ MUŽ Že si to olutovala.

NATÁLIA Olutovala? Čo by som mala ľutovať?

STARÝ MUŽ To, čo spôsobila tvoja prekliata túžba.

NATÁLIA Prečo by som takýto život mala ľutovať, David?

STARÝ MUŽ Prečo si potom prestala?

NATÁLIA S čím? Ja som neprestala. To si ty urobil, môj milý. Nie ja.

STARÝ MUŽ Ty si prestala niečo chcieť.

NATÁLIA Panebože, čo to má znamenať? Necítila som sa dobre. Áno, zrazu. Ležala som v tej prekliatej moskovskej vani, lebo ma už nič nebavilo. A to je všetko.

STARÝ MUŽ To je také ťažké priznať si to?

NATÁLIA Čo by to zmenilo?

STARÝ MUŽ Bravo! Vždy to bol náš problém, mlčky pokračovať. Nič sa nepýtať. Jednoducho ďalej. Istý druh národnej choroby! Je to na zbláznenie!

NATÁLIA Aby človek mohol niečo olutovať, musel by mať možnosť voľby.

STARÝ MUŽ Chceš mi povedať, že sme žiadnu nemali?

NATÁLIA To, čo sme mali, volám pud sebazáchovy, David, nie možnosť voľby.

STARÝ MUŽ Vedela si to predsa. Celý čas si to vedela. Prečo si sa ma na nič nespýtala?

NATÁLIA Čo odo mňa chceš? Prečo ma nenecháš na pokoji a neprestaneš s tými sentimentálnymi rečami?

STARÝ MUŽ Raz, neviem už, v ktorom meste to bolo, viem len, že tá hotelová izba bola útulná,

malá, s nádhernými ružami na stole. Nechal som tam položený „zoznam“. Tak som chcel, aby si ma „prichytila“. Tak som dúfal, že na mňa nakričíš, že som špina, zradca, krysa, čo ja viem čo. Ale nie, zasa si sa správala tak, akoby si nič nechcela vidieť, Tati. Zasa raz. Aj pre chlapca by bolo lepšie, keby si pripustila, že...

NATÁLIA Nezačínaj o synovi! Stačí. Musel si vidieť, že sa nestratí. A teraz prídeš a snažíš sa ma tu obviňovať! Či by som to ľutovala, alebo nie, koho to zaujíma? Mňa si mohol opustiť, ale nášho syna nie.

STARÝ MUŽ Páčilo sa ti to, a potom naraz zo dňa na deň sa ti to prestalo páčiť. A ja chcem vedieť, prečo?

NATÁLIA Lebo sa to začalo páčiť *tebe*. Búchal a búchal. A kričal. Bol unavený a tá únava ho poháňala. Tie hektické roky, neustále niekde na cestách, najmä v posledných mesiacoch v Moskve to naňho doľahlo.

STARÝ MUŽ Okamžite otvor dvere! Nemáš právo rezignovať, pozbieraj sa, do pekla! Chcela si to všetko, tak si to ráč uvedomiť. Okamžite otvor tie prekliate dvere, lebo ich inak vylomím, vieš, že to urobím!

NATÁLIA Naozaj tie dvere vylomil. Zdvihol ma. Zatriasol mnou. Zvalil ma na zem.

STARÝ MUŽ Moment. Nezvalil som ťa.

NATÁLIA Toto som so sebou nechala robiť.

Vedela som, že mu to nemôžem vyčítať, nič mu nemôžem vyčítať, veď som to taktó chcela, bolo to logické, že bol taký.

STARÝ MUŽ Takže to predsa len ľutuješ!

NATÁLIA Vymenila som ťa – za Západ, za nádherné kytice ruží. Za Bösendorfer klavír, za orgie Zväzu československo-sovietskeho priateľstva a folklórne slávnosti, za koncerty a nádherné hudobné siene. Za poukazy na liečenie a cestovné doložky.

Za penu do kúpeľa s brezovou vôňou.

7. Seriál už ani sám seba nemôže zničiť a preruší sa. Presne ako grófká, ktorá bude čoskoro opustená, aj obe ženy by radi nakreslili novú mapu nového kontinentu, ale vedia, že tá mapa by bola deformovaná a krivá – pretože ich ruky sa príliš trasú.

LARA Natalie? Viete, čo sa mi snívalo minulú noc? Snívalo sa mi, že bežím. Aj keď viem, že už nemôžem. Ale cítila som to tak reálne. Poznáte ten stav, keď človek snívá, a pritom vie, že snívá.

NATÁLIA Áno, akoby chcel oklamať sám seba. Lekár povedal, že by fyzioterapia bola pre vás dobrá ...

LARA Je to idiot.

NATÁLIA Ale prečo? Je trpezlivý a láskavý...

LARA Viem, v akom stave som. Viem, že sa už na nohy nepostavím. Pozorovať veci trpezivo a objektívne, to bola moja práca. Robiť niekomu falošné nádeje by malo byť trestné. So sentimentalitou by som nevyhrala žiaden proces, ani by som sa nestala ako prvá žena sudkyňou. Viete, aký som rotvajler.

Je hanba, že moja dcéra nemá nič, ale vôbec nič po mne. Vždy som jej hovorila, že neexistuje nič, čoho by sa musela báť, pokiaľ nevymení svoje sny za zvyšky, zvyšky, ktoré jej nechá k dispozícii život...

NATÁLIA A podarilo sa vám to?

LARA Čo tým myslíte?

NATÁLIA Nevymeniť sny za zvyšky?

LARA (*nahlas*): Zobrala som tú prácu, aby som jej umožnila lepší život! Áno, pre mňa za mňa som zradila ideály, pre mňa za mňa sklamala ľudí, pre mňa za mňa som bola hlúpa šlapka, ktorá sa rozhodla pre dom s garážou a pokoseným trávnikom, ale ja som ten dom s garážou a pokosený trávnik chcela kvôli nej! Chcela som, aby už nikdy nemusela ísť do školy z obytného prívesu. A najmä som už nikdy nechcela znova počuť, čo mi povedala.

NATÁLIA Čo vám povedala?

LARA Že jej otec a jeho nová bábika majú taký pekný dom, že je tam televízia a akvárium. A že bábika jej na narodeniny sľúbila poníka. Poníka! A to povedala moja dcéra! Rozhodla som sa, že stačilo, že si od tejto smiešnej hlupane nedám zobrať dieťa. Takže som prsto musela niečo zmeniť, niečo výrazne zmeniť, urobiť takú zásadnú zmenu, že jej budem môcť ponúknuť koňa. Áno, to som urobila a ako vďaka za to všetko ma tu nechá opustenú.

NATÁLIA Nikto vás nenechá opustenú. To nedovoliíme.

LARA Ja to nedovoliím, zlatko. Vy tu len proste vykonávate svoju prácu.

NATÁLIA (*myslí si*) Chudera, stará baba! Ako vy chcete, Lara.

LARA Prestaňte sa tu tak pokorne plaziť. Myslite, že nevidím, ako minimálne trikrát za noc špehujete v mojej izbe, či ešte poslušne dýcham? Nechcem len dýchať. Chcem žiť. Chcem vstať, do pekla!

Nechcem, aby mi doktor hovoril: Váš stav je stabilizovaný. Chcem, aby mi povedal: Lara, zdvihni ten svoj zosušený zadok. Sadni do auta a vyštartuj. A keď to nevie, tak by mal mať aspoň dostatok odvahy mi povedať: Všetko je preč, zmier sa s tým, ožer sa do bezvedomia.

NATÁLIA Viete, kedy som prvýkrát pochopila, že je všetko preč? Keď môj syn raz doniesol domov hru, „monopoly“. Hlúpa hra, ktorá mi otvorila oči. Nie demonštrácie a štrajky, ale táto hra mi otvorila oči a ja som jasne pochopila, že som vonku, že sme vonku, že už nikdy nebudeme môcť hrať.

LARA Zahráme si jedno kolo? Natália? Mika tú hru nikdy nemal ktovieako rád, ale ja áno... Kedy robí váš syn vlastne záverečné skúšky?

NATÁLIA Na budúci rok. Áno, na budúci rok.

Starý muž vojde.

STARÝ MUŽ (*smeje sa*): Teraz jej hneď povieš, aká je to dobrá univerzita?

NATÁLIA Vždy bol veľmi nadaný a bolo preňho ťažké rozhodnúť sa.

LARA Príde vás navštíviť?

STARÝ MUŽ Ale on sa predsa rozhodol.

A ako to urobil! Ako dlho tu ešte chceš trčať a schovávať sa?

NATÁLIA (*myslí si*) Keby si mi mohol mesačne posielat peniaze, aby som mohla platiť náklady na právnik a najmä, aby som mohla platiť tomu chorému chlapcovi náklady na liečbu – potom by som zmizla rýchlejšie, skôr ako by si sa nazdal.

LARA Pýtala som sa, či vás príde navštíviť? Máte niečo s ušami?

STARÝ MUŽ Povedz jej, ako to bolo. Prísť naspäť. Sama so synom.

NATÁLIA Nemyslím, že ma môže prísť navštíviť.

LARA Ja by som proti tomu nič nemala, veď miesta je tu dosť, dokiaľ je Mika taký zaneprázdnený.

STARÝ MUŽ Povedz jej, aj čo na teba pokrikovali ľudia na ulici. „Komunistická kurva“, „Brežneva filčka“! A povedz jej, ako si ho prvýkrát pristihla pri tom, ako ti kradne peniaze z tašky. No tak, Tati!

LARA No tak, Natalie! Musí vám veľmi chybať! Počujem, ako stále potajomky telefonujete. Som zvedavá! Doprajte starej panej trochu zábavy!

STARÝ MUŽ Alebo keď raz prišiel domov celý zakrvavený. A keď ti prvýkrát vykričal, ako si ho pochovala tými svojimi nárokmi. Ako si prvýkrát zistila, že sa vláči s tými zlodejmi áut. Že má nesprávnych kamarátov. Nesprávne myšlienky. Nesprávne sny. Nesprávne spomienky.

No, aké výhovorky si teraz nájdeš, Tati, keď ti ponúkne, že mu kúpi lístok?

NATÁLIA Musí sa učiť. A okrem toho, je to drahé.

LARA Ach, prosím vás... Ja mu rada kúpim lístok. Bude môjím hosťom. Nemám nič

proti tomu trochu si s mladým človekom z Východu podiskutovať o kapitalizme.

NATÁLIA Ďakujem, je to od vás veľkorysé, Lara, ale teraz to nejde.

8. Večer je ako tmavomodrý dáždnik plný svietiacich bodiek. A Lara už nie je lapená v prítomnosti, lebo umýva svoj citroen nebovomodrej farby. Malý chlapec jej drží prehnane dlhú hadičku na vodu. V autorádiu hrá Bob Dylan. Alebo aj nie.

LARA Už včera som jej povedala, že ťa má vyzdvihnúť o piatej. Kde len trčí? Raz za rok, aspoň raz za rok sa trochu pocvičiť v ohľaduplnosti, to žiadam tak veľa? Raz za rok mám azda právo nebyť babkou!

MALÝ CHLAPEC A ty nechceš byť moja babka?

LARA Slniečko, som rada, že som tvoja babka, ale popritom som aj zamestnaná žena! Keby bolo podľa tvojej matky, stala by som sa ženou v domácnosti. *(Napodobňuje svoju dcéru.)*

„Bolo by ma potešilo, keby si niekedy išla na rodičovské združenie, keby si mi zorganizovala poriadnu detskú narodeninovú oslavu.“ Veď som jej robila tie najúžasnejšie narodeninové oslavy, aké si vieš predstaviť. Išli sme na juh, do Talianska. Videli sme tie najkrajšie západy slnka, kúpali sa v Jadrane, dokonca si mohla usrnúť z môjho vína.

MALÝ CHLAPEC A mali ste aspoň zmrzlinu?

LARA Prosím ťa, a čo to znamená – aspoň?

MALÝ CHLAPEC Mama má predsa rada stracciatellu, mne najviac chutí čokoládová a oriešková.

LARA Ach, čo. Zmrzlinu dostaneš všade. To, čo som jej ja dala, nedostane každý.

MALÝ CHLAPEC Takže zmrzlinu ste nemali?

LARA Čo nedáš pokoj s tou zmrzlinou? Prestaň sa správať, akoby si bol hlúpe priemerné decko! „Musíš sa integrovať do školy.“ To ti matka vtĺkla do hlavy, že?

MALÝ CHLAPEC Čo to znamená integrovať?

LARA Robiť veci, ktoré vôbec nechceš robiť, aby ťa druhí mali radi.

MALÝ CHLAPEC Ale prečo by ma druhí nemali mať radi?

LARA Človek nesmie stále tancovať tak, ako druhí pískajú.

MALÝ CHLAPEC Ale keď sám chcem zmrzlinu?

LARA Ty nie si ako ostatní! Ty si moje slniečko!

MALÝ CHLAPEC A mama predtým tiež nechcela jazdiť autom a skočiť hlavičku z troch metrov a tiež mala strach v tme?

LARA Ty nemáš strach, len proste nerád spíš v tme.

MALÝ CHLAPEC Ty nikdy nemáš strach?

LARA Nie. Ja som vždy všetko zvládla sama.

Zapamätaj si to, Mika. Od nikoho som si nikdy nepýtala pomoc. Bojovala som. Nezahrabala som sa v knižniciach ako tvoja matka a nenadávala na to, že svet je zlé miesto a muži samolúbi idioti... Ale som si ich proste prevychovala.

MALÝ CHLAPEC Aj dedka si prevychovala?

LARA On bol nepoučiteľný.

MALÝ CHLAPEC Mama hovorí, že si mu zo života spravila peklo a že jedného dňa už mal toho plné zuby.

LARA Tvoj dedko bol zbabelec.

MALÝ CHLAPEC Mama hovorí, že sa zalúbil do inej ženy.

LARA Mama hovorí, mama hovorí... Bol oportunist. To slovo som ti vysvetlovala včera. Nemal žiaden názor. Po každom len papagájoval. Ach, ty si proti Vietnamu? Tak potom aj ja. Ach, ty si za potraty, to slovo ti vysvetlím inokedy, tak potom aj ja! Ukázal svoju pravú tvár, keď zbalil tento bohatý skvost. Ešte prázdnejší a ničnehovoriacejší ako on. Jasné, že pred takou sa mohol naparovať. Jej slovník pozostával z jedného slova. S takým ničím sa žije ľahko.

MALÝ CHLAPEC Naozaj poznala len jedno slovo?

LARA Áno. Poznala len slovo: Áno. Áno, miláčik, urobím. Áno, miláčik, ako ty chceš.

MALÝ CHLAPEC Ale to je predsa viac slov.

LARA Mika, ty sa vôbec nesnažíš. O čom sme včera hovorili, čo?

MALÝ CHLAPEC Že musím byť silný a slobodný, a že mama sa skrýva a mňa nemá skrývať, a že nemusím robiť nič, čo robia ostatní, len preto, aby ma mali radi. A s tými, ktorí sa budú ku mne zle správať, si to vlastnoručne vybavíš.

LARA Presne. O chvíľu je šesť a ona tu stále nie je! O siedmej tam mám byť. Vieš čo, jednoducho ťa vezmem so sebou.

MALÝ CHLAPEC Nechcem. Tvoji priatelia sú nudní a rozprávajú také čudné veci. Okrem toho sme dnes chceli ísť s mamou do kina. A nechcem ísť autom. Nemám to rád.

LARA Zase sa to začína. Nechceš byť zbabelý, Mika? Nezačni teraz nariekať!

MALÝ CHLAPEC Nie som zbabelý.

LARA Auto je najlepší vynález po natáčkach!

Bezplatná vstupenka do dobrodružstva.

MALÝ CHLAPEC Ja to nemám rád.

LARA Každý chlapec miluje autá, každý chlapec miluje dobrodružstvo! Čo je s tebou?

Nezačni teraz nariekať! Tvoja mama mala hneď reagovať na to, keď si začal pestovať tieto zvláštne zlozvyky. Ale nie, musela ťa v tom tvojom čudáctve ešte podporovať! Ale

my to zvládneme, my to zvládneme, Mika, žiaden strach!

MALÝ CHLAPEC Viem dokonca, ako sa šoféruje. Ako sa štartuje motor. Viem, kde je brzda, a kde je plyn. Ale nemám to rád, proste to nemám rád!

LARA To je v poriadku. V poriadku.

MALÝ CHLAPEC Môžem ti to dokázať! Nie som zbabelec! Mám? Mám ti ukázať, že viem šoférovať? Že nie som zbabelý?

LARA To je v poriadku, Mika. Až také zlé to zas nie je...

MALÝ CHLAPEC Mám?

LARA Verím ti. Veď viem, aký si pozorný, ako si dobre pamätáš všetko, čo ťa naučím, veď viem, slniečko moje.

MALÝ CHLAPEC Nie som zbabelý!

Počuť zvonit' telefón.

LARA Ty si choď umyť tvár, obuj si iné topánky, musíme už ísť.

MALÝ CHLAPEC Nie som zbabelý!

9. V pozadí vidíme, ako sa grófkva usiluje prekonať šok z toho, že Justus už dávno miluje inú... Ale Natália a Laru to ani v najmenšom nezaujíma.

LARA Chodte do garáže. Kľúč je na zväzku kľúčov. Stojí tam starý voz. Naštartujte motor. A potom s ním vyjdite pred dom. Chcem ho vidieť.

NATÁLIA Ale...prečo?

LARA Jednoducho to urobte.

NATÁLIA Nemôžete vstať. Vylúčené!

LARA Môžem si robiť, čo chcem!

NATÁLIA Nikto si nemôže robiť, čo chce.

LARA Pýtala som sa vás na váš názor?

NATÁLIA Prečo si vlastne stále myslíte, že nám môžete hovoriť, čo máme robiť a čo nie?

Čo si predstavujete? Nechcete náhodou vedieť, či sme my na Východe pred rokmi tisícdeväťstoosemdesiatdeväť pri pohľade na banány a pomaranče nepadali do mdlôb? Celý čas čakám, kedy začne ďalšia debata o nevhodách kapitalistického systému. Začnete ma poučovať, ako som sa vlastne mala dobre, lebo u nás nebola žiadna nezamestnanosť a žiadne ženy v domácnosti, ktoré sa vám tak hnisia.

Prečo mi vy stále chcete objasňovať moju minulosť? A hovoríte mi, aké to tu je všetko strašné? Všade vykorisťovanie a presýtenosť, pokrytectvo a rezignácia a odporne veľký výber v supermarkete.

LARA To stačí.

NATÁLIA Stačí? Áno, stačí? Nestačí! Ja

nemám čas trápiť sa tým, či je niekde ozónová diera a svetový hlad. Musím len vidieť, že môj syn nehladuje. Som tu preto, aby som vás držala pri živote. To je jediné, čo tu musím robiť. Lebo dokým ste tu vy, môžem platiť tomu právnikovi, môžem platiť za lieky tomu chlapcovi v kóme... Ach, zabudnite!

10. Východ sa už dávno presťahoval do západnej kuchyne s predmetmi, ktoré môžu spríjemniť každodenný život každej ženy v domácnosti, ale škoda, že široko-dáľecko nie je žiadna, ktorá to vie oceniť a zžiťtkovať. Lebo Natália i naďalej krája rukou všetko, čo potrebuje, a naďalej dúfa, že raz bude obsluhovať mixér so samozrejmosťou.

STARÝ MUŽ Čo urobíš, keď sa ten albánsky chlapec už nepreberie z kómy? Ako ho chceš umelo držať pri živote? Koľko životov chceš ešte spoluprežívať, Tati?

NATÁLIA Niekto to musí robiť.

STARÝ MUŽ Niekedy si myslím, že som ťa nemal z tej vane zobrať.

NATÁLIA Neopováž sa s tým začínať. Prestaň!

STARÝ MUŽ Nemal som sa snažiť vrátiť ťa späť, aby si fungovala.

Zmena režimu neprinesie nič dobré. Nepáči sa mi, že už hovoria o krátení štátneho rozpočtu. Čo štát už nepotrebuje žiadnu bezpečnosť?

Môžu zrazu všetci behať v džínsoch a fajčiť americké marlborky? Môže teraz každý disident len tak prekračovať hranice a uchmatnúť si zo západného súcitu?

NATÁLIA Áno, to vtedy povedal, a ja som začala za jeho slová nenávidieť seba. Zneli, akoby som mu ich ja sama vložila do úst.

Mali by sme si zbalit' veci a konečne ísť domov.

STARÝ MUŽ Domov? Domov? Kde presne je náš domov, Tati?

NATÁLIA Kričal.

STARÝ MUŽ Aký domov ťa čaká, keď sa vrátiš do našej zmenenej vlasti, ha?

NATÁLIA Veď môžeme skončovať so všetkým, syn o chvíľu zmaturuje, začne študovať, kúpime si niekde malý pozemok... Len ty a ja ako v starých dobrých časoch.

STARÝ MUŽ Staré dobré časy sa skončili presne v tom momente, ako si mi povedala, že ti nestačí bývať v tej „panelákovkej barabizni“. Ešte sa na mňa hneváš, že?

NATÁLIA Nie, prečo by som sa mala? Ty si sa proste len...

Som hotová s nervami, končím s tebou, končím s... Len s ním som neskončila.

STARÝ MUŽ On to zvládne.

Bol to bláznivý rok. Rok plný nepokojov a „národnej identity“, „diskusii za okrúhlym stolom“, petícií a protestných listov.

NATÁLIA Rok, keď sa môj otec zrazu stal hrdinom a ja dcérou, ktorá pošpinila vlastné hniezdo. „Brežnevova kurva“.

STARÝ MUŽ Rok, v ktorom vo východnej Európe šesť komunistických utópií padlo a obrátilo sa v prach.

NATÁLIA Šesť štátov a jeden múr. Rok, v ktorom si sa začal odo mňa odvracať. Rok, v ktorom si zmlkol. Rok, v ktorom sa začali otvárať archívy a páliť všetky zložky a „zoznamy“. Rok, v ktorom som si myslela, že to ešte dám do poriadku, že to ešte urovnám, teba, nás.

11. Dom sa konečne prevrátil na druhú stranu, ale ešte sa zdráha vybalit' svoje príbehy poukladané v konzervách a rozdelit' ich do rôznych poličiek, aby boli ľahko stráviteľné, v menších porciách, dostatočne chutné.

NATÁLIA To je detinské, že si nechcete dať lieky.

LARA Takže teraz mi chcete uprieť aj právo trpieť?

NATÁLIA Právo trpieť je privilegium, povedal Šostakovič. Prosím vás, dajte si tie tabletky.

LARA Keď ma chcete udržať pri živote, musíte ísť po to auto a mňa doň naložiť.

NATÁLIA To nemôžem! Nemám vodičský preukaz! Pozrite, čo som našla...

Natália jej podá sudcovský talár.

NATÁLIA Chcete si ho obliecť?

LARA Nie.

NATÁLIA Ale no tak!

LARA Čo vlastne spravil váš syn?

STARÝ MUŽ V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Veľa ľudí z Východu. Stovky ľudí. Na Západe. Len tak, bez stopy. Vedci, umelci, dokonca kňazi. Mnohí vraj spáchali samovraždu, mnohých jednoducho nikdy nenašli, pri mnohých išlo vraj o hlúpe „nehody“. Údajne stála za týmito „zmiznutiami“ tajná polícia. Ale pri tých „domnienkach“ sa ostalo roky. Veľa z tých ľudí som poznal osobne.

LARA Čo vlastne spravil váš syn?

NATÁLIA Mój syn to nechcel spraviť. Bola to nehoda.

LARA Ublíženie na zdraví? Zabitie z nedbalosti? Ako znie obžaloba?

NATÁLIA Ublíženie na zdraví. Ale podľa toho, ako sa to vyvinie...

LARA Ublíženie na zdraví s následkom smrti?

NATÁLIA Áno.

STARÝ MUŽ Keď ma prvýkrát navštívili, bol snečný deň a ja som práve prišiel z inštitútu. Milý pán

s pestovanými fúzikmi a inteligentnými očami. Povedal, že ide o sympóziu a štát tam chce poslať niekoľko „vymikajúcich a nádejných“ vedcov, ktorí by „dôstojne reprezentovali krajinu“.

NATÁLIA Po návrate sme sa museli s chlapcom presťahovať do malého bytu. Hanbil sa. Nútila som ho: Zavolaj si nejakých kamarátov. Hanbil sa za nás. Musel zarábať peniaze. Potom, ako jeho otec... Ten albánsky chlapec bol prvý, ktorého si dovedol domov.

STARÝ MUŽ O týždeň neskôr ma zavolali do jedného súkromného bytu. Ten chlapík s *inteligentnými očami* neprestajne hovoril o vernosti vlasti a o „vysokých socialistických hodnotách“. Hneď mi bolo jasné, o akú „misiu“ by malo ísť. Potom začal hovoriť o Tati. O „tragických okolnostiach“, kvôli ktorým sa nemohla venovať svojej vášni, hre na klavíri. A potom spomenul Rím. *Roma*, hovoril vždy. Tam sa dala dokopy malá skupina duchovných v exile. Medzi inými aj priateľ Tatinho otca. Celú noc som nespál. Tati som o ponuke povedal až na druhý deň.

NATÁLIA A potom u nás zazvonila polícia.

Povedala som mu: Prosím ťa, nechaj tieto kšefty. Autá, import, polícia. Povedala som mu: Odchádzam. Budem pracovať. Budem zarábať peniaze. Budeš môcť študovať. Musíš študovať. Slúbil mi, že prestane. Končím s tým. Pôjdem na univerzitu. Bola som šťastná.

LARA Jasné, že v tom pokračoval.

NATÁLIA Áno, to som povedala. Prijmi tú ponuku! Keď za to budeme môcť byť v Ríme, keď za to budeme môcť zabezpečiť chlapcovi budúcnosť, keď budem môcť hrať – jasné, čo je na tom.

STARÝ MUŽ Povedala Tati. Potrebujú informácie, tak im tie informácie zaobstaráme, a potom sa môžeme obaja venovať svojim kariéram, svojim „sľubným“ kariéram. Platí? Platí, povedal som. Isteže sme obaja vedeli, že Rím a kňaz sú len začiatok.

NATÁLIA Každý mesiac, keď sme spolu telefonovali, rozprával mi o živote na univerzite a predmetoch, ktoré spravil, o nových kamarátoch. Tak rada som mu verila.

STARÝ MUŽ Áno, klamať vedel vždy dobre.

NATÁLIA A potom ten telefonát. Nerozumela som ani len slovo... Len pašovanie, drogy, nemocnica a kóma a... Začala som kričať, myslela som si, že ide o môjho syna...

LARA Takže v kóme leží ten Albáнец?

NATÁLIA Áno.

LARA A vy podporujete jeho rodinu?

NATÁLIA Cez môjho právniku im posielam každý mesiac peniaze. Je to môj syn! Nerozumiem

tomu. Ako to mohol urobiť? Ako to mohol môj syn, ktorý bol vždy taký milý..

STARÝ MUŽ Teraz preháňaš ty, Tati. Teraz dost' preháňaš!

NATÁLIA Pre takú smiešnu sumu dobiť priateľa, až sa nehýbal.

LARA Akou vinou vlastne trpíte, Natalie?

NATÁLIA Celý čas kričal: „To sú peniaze, ktoré moja mama ťažko zarobila, a nikto nemá právo mi tie peniaze zobrat.“ To že vraj kričal, keď ho bil.

LARA Dovoľte mi zavolať vášmu právnikovi.

STARÝ MUŽ Povedali, že *vzbudzujem dôveru* a že to je dobré, dokonca veľmi dobré. Zoznamy udaných boli čoraz dlhšie. Cudzie mesto, nový „projekt“, nový okruh známych, treba si vytvoriť nový vzťah k „zradcovi“ alebo „škodcovi“, vzbudiť jeho dôveru, získať „informácie“. Keď mi prvýkrát povedali, že mám použiť sedatívum a zamiešať ho niekomu do nápoja, týkalo sa to jedného vedca, fyzika, pokiaľ si pamätám. Ešte som sa tomu snažil vzoprieť, ale potom, zasa prišli s „kariérou vašej ženy“, „koncertmi“, so „sympóziami“, s „vašimi vedeckými publikáciami“ a prišiel okamih, keď mi to už bolo jedno. Lahostajnosť sa dá ľahšie naučiť, ako by si človek myslel.

Potom ma poslali do Moskvy. Aby ma takpovediac pasovali za rytiera. Odtiaľ som mal „verbovať“ už len potenciálnych spolupracovníkov. Špinavá práca sa tým skončila. Áno, Moskva a vaňa so zlatými ozdobami, kde si moja žena zrazu dovolila dostať dlhotrvajúcu depresiu, moja žena, ktorá celé roky tvrdila, že s „tým celým“ nemá nič spoločné.

12. Starý muž je unavený. Chce ísť spať, ale predtým musí ešte urobiť bodku.

STARÝ MUŽ V sedemdesiatych až osemdesiatych rokoch mizli ľudia. Ale to už viete. Stovky ľudí. Pri tridsiatich dvoch z nich som „pomáhal“.

Udal som ich. Tridsaťdva ľudí som zradil. Spočítal som si ich, všetkých som si ich zrátal, väčšina z nich je mŕtva, spočítal som ich, keď som bol posledný deň v centrále a so stovkami kolegov som ničil zložky. Zabudol som na nich, na ich tváre, mená a potom, naraz v ten deň, zoradili sa v mojej mysli ako rázna čínska armáda a začali dupať a revať, začali pochodovať.

Celý deň bol všade rozruch, ničili sa dokumenty, veľký zmätok. Počkal som, kým sa budova vyprázdni a vrátil som sa do svojej kancelárie. Doma to kvôli synovi neprípadovalo do úvahy,

iste aj kvôli Tati. Keď sa neskôr hovorilo, že to miesto bolo symbolické, nebola to pravda. Vybral som si ho čisto prakticky. Predovšetkým som vedel, že do rána nikto nepríde.

Keď som pripevnil opasok na kľučku, pozrel som sa von oknom. Vonku bolo pekné počasie, začiatok leta. O tri dni neskôr sme mali cestovať naspäť domov. Tati už všetko pobalila. Poriadne. Akurátne. Presne tak, aká vždy bola.

Potom som si zobral stoličku. Postavil som sa na ňu a zapálil som si cigaretu. Pozeral som z okna.

V jeho výške stál veľký strom. A zrazu vidím, ako sa na tenkom konári usadil vrabec, taký malý sivohnedý vrabec. Musel som sa usmiať. Zrazu som mu v tom okamihu závidel. Sedí si tam, pozerá, poskakuje, ľahko a obratne, akoby ho nič na svete nemohlo rozhádzať. Je to také ľahké, pozorovať vtáčika, a nemusieť už myslieť na smrteľne chorú budúcnosť, na sklamanie v očiach môjho syna, na pokožku mojej ženy, zvráskavenú po horúcom kúpeľi, na nezmyselný sled nespočetných dní, ktoré ma doviedli až sem, a na beznádejné dni, ktoré sú ešte predou mnou, ale ktorým sa nikdy nepodarí dostať ma preč z tohto miesta, od tejto skrine na spisy, od týchto myšlienok.

Opasok drží pevne. Mám otvorené oči. Vtáčik sa pozerá mojim smerom. Nepozná ma, som mu ukradnutý. Utiahnem slučku tesnejšie. Verím, že Tati sa bude mať bezo mňa lepšie. Chcem tomu veriť. Predstavujem si, že si s tým vtáčikom vymeníme miesta. Pomyslím ešte na to, ako sme sa mali aj dobre, všetci, napriek všetkému. Išlo to rýchlo. Takmer nič som necítil.

13. Nebovomodry citroen este nie je úplne vyleštený, ale to je teraz jedno. Zvoní telefón. V autorádiu hrá Bob Dylan. Alebo aj nie.

MALÝ CHLAPEC Nie som zbabelý!

Telefón zvoní. Lara ide do domu. A pozerá sa, ako Malý chlapec nasadá do auta.

LARA No konečne! Čo nemáš hodinky? Raz za rok, do pekla! Proste ho zoberiem so sebou! Vaše kino? Čo je to, prosím ťa, za ospravedlnenie? Veď je to môj vnuk! Čo to znamená – dieťa sa nerado vozí autom! (*Volá naňho.*) Hej, Miika, čo to má znamenať? Okamžite vystúp! Nie, neodvráva. Na rozdiel od teba, s ním nediskutujem. Počkaj chvíľu. Miika?! Miika, čo to, do kelu, má znamenať? Okamžite vystúp, som ti povedala! Miika, do čerta! Čože? Môžem robiť, čo chcem. Nie, nekričím. Nemyslím si, že máš právo mi dávať nejaké výchovné rady... Miika? On... On... Miika!

Ale Malý chlapec už stlačil plyn a akokoľvek inak len nie „zbabelo“ vyrazil, prerazil stenu, plot, mesto... išiel ďalej, možno až do púšte.

14. Lara sa doplázi k svojmu pokladu nebovomodrej farby. Auto stále cíti staré škrabance, preliachy a stopy po nehode, ale je pripravené vydať sa na cestu. Na východ, na západ alebo do púšte.

Lara sa vyštverá na miesto spolujazdca.

NATÁLIA Ó, bože! Počkajte, pomôžem vám...

Lara začne kričať.

NATÁLIA Lara, Lara, pozrite sa na mňa, to som ja. Pozrite sa na mňa, to som ja, Natália. Pomôžem vám.

LARA Nastúp konečne, do pekla!

Natália váhavo poslúchne.

LARA Teraz potiahnuť ručnú brzdu. Opatrne spustiť spojku. Áno, dobre ti to ide. Teraz uvoľni ručnú brzdu. Výborne to robíš, Mika, chlapec môj.

NATÁLIA Kam chcete... kam chceš ísť?

LARA V púšti je teplý vietor.

NATÁLIA V púšti? Nechcem ísť do púšte.

LARA Tam je tá krajina.

NATÁLIA Aká krajina?

LARA Naša hra, slniečko.

NATÁLIA Nespomínam si celkom.

LARA Nebrzdí! Predsa vieš. Krajina zázračných vecí.

NATÁLIA Ach tak, áno.

LARA Presne. Kráľ a čarodejníkov učeň, ktorí idú púšťou a po ceste zbierajú najkrajšie spomienky, najkrajšie príbehy ľudí a zbierajú ich do veľkého kufru a hľadajú miesto, kde by sa usadili

a vybalili všetky tie úžasné veci. Ale tá krajina by sa rozpadla na prach, hneď ako by sa medzi tie okúzľujúce veci primiešali smutné spomienky.

NATÁLIA Musia dávať pozor!

LARA Presne. A potom...

NATÁLIA Potom..., keď už nebudú môcť utekať, lebo...

LARA Áno, lebo zrazuvidia tie svetlá, ktoré vyzerajú ako malé svätajánske mušky a tie im ukážu cestu do ich oázy a obaja naraz vykriknú: Tu, tu, konečne sme našli to, čo sme hľadali!

NATÁLIA A nie sú to náhodou bludičky?

LARA Bludičky?

NATÁLIA Svetlá, pri ktorých človek (z)blúdi...

LARA Ďalej, ďalej, nebrzdí. Tu založíme prvú krajinu! Tu sa všetko má stať po prvý raz, nič sa nemá opakovať a na všetko, z čoho sme smutní, tu treba zabudnúť...

To nič, len to trochu trasia, nič sa nám nestane, dávam pozor!

NATÁLIA Teda, krajina prvých vecí?

LARA Ide ti to úžasne, zlato moje! Vidíš, nie je to také ťažké. Zapni svetlá, je už tma, tu hore, raz otočiť doprava, áno, vidíš?

NATÁLIA Kam to bude, babi?

LARA Najskôr zíd' z tohto prekliateho pozemku, potom ti poviem, kam to bude.

NATÁLIA Uvidím, čo sa dá robiť.

LARA A nevolaj ma babi, Lara mi je milšie, inak sa cítim ako taká stará škatuľa.

KONIEC

SKRYTÝ
POKLAD
SLOVENSKA

Elesko Line

Frankovka modrá rosé
Petit merle rosé - Merlot
Zweigeltrebe rosé

(Ružové vína)

Produkty si môžete zakúpiť
v ELESKO wine park,
Partizánska 2275, Modra.

V prípade záujmu môžete
kontaktovať aj našich
obchodných zástupcov:
tel. č.: +421 911 819 500
e-mailom: obchod@elesko.sk
www.elesko.sk

 ELESKO

Cocktail Time

Coffee Break
Recepcia
Cocktail párty
Ples
Detská párty
Domáca párty
Grill párty
Svadba
Športové podujatia

Váš Cateringový Partner

Cateringové služby na všetky druhy príležitostí a presne podľa Vašich požiadaviek.

www.gtgggroup.sk

info@gtggproup.sk
+421 903 892 222

Spájame umenie s každodenným životom

Zipava v Stupave ponúka moderné
bývanie, odkiaľ máte doslova
na skok do prírody aj do mesta.

ZIPAVA

www.zipava.sk

zip

PARTNERI SND V ROKU 2014

Generálny partner

Hlavný partner

Partneri

Oficiálna minerálna voda pre SND

Partneri premiér

Mediálni partneri

Partner inscenácie

Doprajte rozlet svojim predstavám s Europapierom – tento bulletin je vytlačný na papieri GardaMatt Art od spoločnosti Europapier Slovensko.

@SNDcko

mojesnd

YouTube Slovenské národné divadlo

www.snd.sk

Bulletin Činohry Slovenského národného divadla

Zostavili Miriam Kičiňová, Peter Pavlac, Ulrich Beck

Redakcia Zuzana Barysz

Jazyková redaktorka Zuzana Konečná

Preklad z/do nemeckého jazyka Alexandra Stránska

Fotografie z generálnej skúšky Arno Declair

Portrétné fotografie Arno Declair, Claudia Lehmann, Martin Črep, Alena Klenková

Grafická úprava Vladimíra Vašašová

Tlač MERT s. r. o.

Cena 3 €

Vydalo Slovenské národné divadlo, 2014.